

Geredigeerd woordelijk verslag van een openbaar verhoor van de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag op 26 november 2020 in de Enquêtezaal van de Tweede Kamer te Den Haag.

Gehoord wordt **de heer W.B. Hoekstra**.

Aanvang: 09.30 uur

Voorzitter: Van Dam

Griffier: Freriks

Verder zijn aanwezig de leden van de commissie Van Aalst, Belhaj, Van Kooten-Arissen, Kuiken, Van der Lee, Leijten en Van Wijngaarden,

en enkele medewerkers van de ambtelijke ondersteuning.

De **voorzitter**:

Goedemorgen. Ik open deze vergadering van de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag. Het is vandaag de laatste dag dat wij openbare verhoren doen. Vanmiddag om 13.00 uur komt minister-president Rutte, maar nu eerst de minister van Financiën, de heer Hoekstra. Ik wil de bode vragen hem binnen te leiden.

De heer **Hoekstra**:

Goedemorgen.

De **voorzitter**:

Meneer Hoekstra, goedemorgen. Van harte welkom bij de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag. U wordt hier gehoord als getuige. U wordt onder ede gehoord; daar gaan we het zo dadelijk over hebben. We hebben vragen die bedoeld zijn als duidelijk, gericht, helder. Mocht u ook in die trant daarop kunnen antwoorden, dan helpt u ons het meest.

U bent sinds oktober 2017 minister van Financiën en hebt in die hoedanigheid in meer of mindere mate ook zicht gehad op hoe de fraudebestrijding kinderopvangtoeslag uitgevoerd werd en op de hele situatie daaromheen. Daar hebben wij vragen over. Wilt u de eed of de belofte afleggen?

De heer **Hoekstra**:

De eed, voorzitter.

De **voorzitter**:

Als u de eed aflegt, verklaart u daarmee dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen. Dan wil ik u vragen om te gaan staan, uw hand omhoog te doen op deze wijze en mij na te spreken: zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De heer **Hoekstra**:

Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De **voorzitter**:

Dan staat u nu onder ede en kunt u weer gaan zitten. Heb ik het goed begrepen dat u geen schriftelijke verklaring heeft ingediend?

De heer **Hoekstra**:

Dat klopt.

De **voorzitter**:

Heb ik het ook goed begrepen dat u geen openingsverklaring wenst af te leggen?

De heer **Hoekstra**:

Dat klopt.

De **voorzitter**:

Dan kunnen wij meteen met het verhoor beginnen. Dat wordt afgenomen door mevrouw Belhaj en de heer Van Wijngaarden. Mogelijk heeft mevrouw Van Kooten later ook nog een aantal vragen. Ik geef het woord aan mevrouw Belhaj.

Mevrouw **Belhaj**:

Meneer Hoekstra, ik wil eigenlijk beginnen met de vraag of u kunt uitleggen wat een minister van Financiën doet, vooral ook in relatie tot de organisatie, het ministerie van Financiën.

De heer **Hoekstra**:

Vanzelfsprekend. De minister van Financiën heeft een aantal beleidsterreinen die in belangrijke mate bekend zijn, denk ik. Hij is verantwoordelijk voor de rijksbegroting en heeft langs die lijn actieve bemoeienis met de begrotingen van de collega's. Hij is verantwoordelijk voor het financiële systeem: de banken en de soliditeit van het systeem. Hij is verantwoordelijk voor de staatsdeelnemingen; de financiële kant daarvan. Hij is

verantwoordelijk voor het beleid op financieel-economisch gebied in Europa. Hij is indirect verantwoordelijk voor alles wat met het ophalen van het geld te maken heeft: de Belastingdienst. Maar daar heeft de staatssecretaris natuurlijk een eigen politieke verantwoordelijkheid, een eigenstandige verantwoordelijkheid.

Mevrouw **Belhaj**:

Hoe is uw rol naar de gehele organisatie?

De heer **Hoekstra**:

Uiteindelijk ben ik eindverantwoordelijk op het departement. Ik zie in de praktijk dat er natuurlijk onderwerpen zijn waar ik me zeer actief mee bemoei. Dat zijn met name de taken die ik net noemde. Ik vergat bijvoorbeeld nog het Agentschap, de organisatie die het geld ophaalt op de kapitaalmarkten. Maar ook met de Rijksbegroting en de Thesaurie is de bemoeienis natuurlijk zeer actief. De staatssecretaris is verantwoordelijk voor de Belastingdienst, de Douane en de Toeslagen. Hij heeft daar een eigenstandige politieke verantwoordelijkheid, maar indirect valt dat natuurlijk ook onder mijn ministeriële verantwoordelijkheid.

Mevrouw **Belhaj**:

Bent u ook eindverantwoordelijk voor het personeel van de Belastingdienst?

De heer **Hoekstra**:

Nee. Formeel is het zo geregeld dat uiteindelijk voor de ambtelijke organisatie de hoogste ambtenaren verantwoordelijk zijn. Je ziet eigenlijk in heel Den Haag dat de politieke verantwoordelijkheid ligt bij de politici. Maar er is wel een duidelijke afkadering waar ambtenaren voor verantwoordelijk zijn. Je hebt als bewindspersoon ten dele wel inspraak op bijvoorbeeld cruciale benoemingen, maar wat verder echt te maken heeft met personeel en organisatie, het personeelsbeleid, is toch echt de primaire verantwoordelijkheid van de directeuren-generaal en de secretaris-generaal van het ministerie.

Mevrouw **Belhaj**:

We hebben ook de secretaris-generaal gesproken, mevrouw Leijten. Die gaf ook aan dat zij eindverantwoordelijkheid heeft over de ambtelijke organisatie. Maar ik kan me voorstellen dat als er structuurwijzigingen gerealiseerd moeten worden of als er echt iets aan de hand is met de organisatie, u als minister daarbij betrokken wordt of over bijgepraat wordt. Of werkt dat niet zo?

De heer **Hoekstra**:

Zeker, en naarmate de problemen groter zijn, heb je als eindverantwoordelijke ook de behoefte om je er meer mee te bemoeien. Als je terugkijkt naar de afgelopen drie jaar, dan is mijn bemoeienis met de Belastingdienst en de problemen die daar speelden sterker en meer geweest dan typisch gebruikelijk was op het ministerie van Financiën. Het was ook meer dan je typisch ziet in de Nederlandse context tussen een minister en een staatssecretaris.

Mevrouw **Belhaj**:

Wat bedoelt u met "typisch"?

De heer **Hoekstra**:

De staatssecretarissen hebben in onze politieke verhoudingen een eigenstandige verantwoordelijkheid. Ze leggen ook zelf over hun beleidsterrein verantwoording af aan de Tweede en Eerste Kamer. Ze kunnen ook zelf naar de ministerraad komen op het moment dat er een dossier speelt dat raakt aan hun portefeuille. Natuurlijk is daar contact over, maar ze hebben wel zelf die verantwoordelijkheid, even los van het feit dat de ministeriële verantwoordelijkheid natuurlijk ook altijd geldt. Maar al bij mijn aantreden was natuurlijk helder dat er grote problemen speelden bij de Belastingdienst. Ik ben aangetreden op 26 oktober. Ik heb al in het debat over de Najaarsnota, in december, de problemen bij de Belastingdienst "groot, complex en hardnekkig" genoemd. Ik heb in toenemende mate zorg over een aantal onderwerpen bij de Belastingdienst. Dat betekent dat ik me daar ook in toenemende mate mee bemoei. Ik moet er wel bij zeggen dat het probleem waar we hier voor zitten, de grote ellende die de ouders is overkomen en alle ellende die daarbij hoort, in die fase, in 2017, 2018 en het eerste kwartaal van 2019, eigenlijk nauwelijks op de radar staan.

Mevrouw **Belhaj**:

Daar gaan we het zo meteen uitgebreid over hebben. U heeft een overdrachtdossier gekregen.

De heer **Hoekstra**:

Ja, klopt.

Mevrouw **Belhaj**:

Het is wel een beetje opvallend dat dit helemaal niet zo veel pagina's zijn als je bedenkt wat je allemaal op je bordje krijgt als je ergens binnenkomt. Daarin is ook iets opgemerkt over de kinderopvangtoeslag. Voordat we daar wat dieper in duiken, wil ik toch nog één keer van u

ook horen hoe u de ambtelijke en politieke verantwoordelijkheden binnen het ministerie zag met betrekking tot de kinderopvangtoeslag.

De heer **Hoekstra**:

Dat valt evident onder de staatssecretaris in politieke zin. Dat valt ook evident onder de directeur-generaal van de Belastingdienst, veel meer dan onder de secretaris-generaal. Die heeft daar weliswaar bemoeienis mee, maar sowieso heeft het ministerie van Financiën een historie die anders is dan veel andere ministeries als het gaat om de relatief sterke eigen verantwoordelijkheid van de directeuren-generaal. Dat geldt voor de thesaurier-generaal, dat geldt voor de directeur-generaal die over de rijksbegroting gaat en dat geldt ook, los van de veranderingen die de afgelopen jaren zijn aangebracht, in het bijzonder voor de directeur-generaal van de Belastingdienst. Die is verantwoordelijk voor een heel ander onderdeel, een enorme uitvoeringsorganisatie, met tussen de 20.000 en 30.000 personen. Dat is natuurlijk wat anders dan de verantwoordelijkheid voor toch meer de staf, zoals je je het bij de Rijksbegroting of het Agentschap moet voorstellen.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat is dan gerelateerd aan de hoeveelheid mensen waarvoor je verantwoordelijk bent.

De heer **Hoekstra**:

Ja, maar het is ook echt iets anders. Je hebt het kerndepartement met vooral die taken die horen bij de verantwoordelijkheden van de minister. En dan is er overigens ook nog de directie Fiscale Zaken, FZ, die primair werkt voor de staatssecretaris, maar natuurlijk ook relevant is voor mij als minister van Financiën. En je hebt de uitvoering. De uitvoering zit in belangrijke mate niet in huis. Die zit op andere locaties, in Utrecht, Apeldoorn en een heleboel andere locaties in het land. Dat is de Belastingdienst en daar is de directeur-generaal voor verantwoordelijk. De secretaris-generaal heeft wel meer bemoeienis daarmee gekregen de afgelopen jaren. Die heeft natuurlijk ook zelf gemeend zich daar meer mee te moeten bemoeien, gegeven de problematiek. Maar hij heeft ook een eigenstandige verantwoordelijkheid.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké, dat is duidelijk. Dan gaan we naar het moment waarop u betrokken raakte bij de kinderopvangtoeslag. Weet u nog wanneer u op de hoogte werd gesteld, formeel of informeel, over de problematiek bij de kinderopvangtoeslag?

De heer **Hoekstra**:

Er zijn verschillende momenten. Het is, denk ik, goed om daarin te markeren. U verwees net

zelf al naar het overdrachtdossier. Dat overdrachtdossier is, uit mijn hoofd, 150-160 pagina's. Daarin gaat één bladzijde over de kinderopvangtoeslag. Daarin wordt verwezen naar het rapport van de Ombudsman. U ziet hoe relatief beperkt de aandacht in het overdrachtdossier ervoor is. Het is natuurlijk wel zo dat ik al in de periode rondom mijn aantreden aan de secretaris-generaal vraag hoe zij de problemen bij de Belastingdienst ziet. Omdat iedere Nederlander die de krant een beetje gevolgd heeft, weet ...

Mevrouw **Belhaj**:

Maar mijn vraag was eigenlijk een andere. Mijn vraag was of u nog weet wanneer u op de hoogte werd gesteld van die toeslagenproblematiek. U zag iets opgemerkt worden in uw introductie- en overdrachtdossier. Wanneer was het eerstvolgende moment dat u dacht: ah, hier is wat aan de hand?

De heer **Hoekstra**:

Daar wilde ik naartoe. Er wordt over de toeslagen letterlijk gezegd ... Op het moment dat ik aan de secretaris-generaal vraag om me bij te praten over de problemen bij de Belastingdienst, dan zegt zij tegen mij: Toeslagen is eigenlijk het best functionerende onderdeel van de Belastingdienst.

Mevrouw **Belhaj**:

En dat was mevrouw Leijten.

De heer **Hoekstra**:

Dat was mevrouw Leijten.

Mevrouw **Belhaj**:

In welke tijd was dit?

De heer **Hoekstra**:

Dat was in, ik denk, oktober, november 2017. Vervolgens gebeurt er, eerlijk gezegd, een lange tijd natuurlijk van alles, maar ...

Mevrouw **Belhaj**:

Zij gaf dus aan: er is niks aan de hand, het is op orde? Ik zie het ook in uw overdrachtdossier staan: het is in wat rustiger vaarwater gekomen. Dat is wat u toen verteld is?

De heer **Hoekstra**:

Ja, zij zegt letterlijk tegen mij: het is eigenlijk het best functionerende onderdeel van de dienst. Vervolgens ligt de aandacht, ook van mij, op Blauw. De enige opmerking die ik dan wel tegen haar maak, is: ik neem dat graag van je aan; ik lees ook dat de reactie op de Ombudsman is dat die conclusies worden overgenomen. Maar, zo zeg ik letterlijk tegen haar: N=1, maar als burger is mij wel opgevallen hoe complex het systeem is. Wij hebben zelf kinderen die gebruikmaken van de kinderopvang, en ik weet gewoon uit eigen ervaring hoe vaak formulieren opnieuw moeten worden ingevuld, hoe er bij elk uur dat er verandert of bij wat er ook verandert in de baan van een van de twee ouders, wijzigingen plaatsvinden. Wij krijgen -- maar dat is puur mijn ervaring als burger -- over elke wijziging meerdere brieven die niet altijd consistent zijn. Dus ik leg bij haar terug dat ik hoop dat zij gelijk heeft dat dat het best functionerende onderdeel is, maar dat ik niet automatisch zonder zorgen ben. Dat verklaart overigens ook dat ik zelf ...

Mevrouw **Belhaj**:

Voordat u verdergaat Ik denk dat dit een goed voorbeeld is. Het is wel even belangrijk. Mevrouw Leijten vertelt dat dus aan u. Als een hoge ambtenaar aan u vertelt dat dat de best functionerende tak van de Belastingdienst is, kan ik me misschien voorstellen dat u ook nog ... Nee, laat ik het als vraag formuleren. Heeft u ook gevraagd waarom dat het best functionerende onderdeel van de Belastingdienst was?

De heer **Hoekstra**:

Ik ben eerlijk gezegd geneigd geweest dat van haar aan te nemen, omdat, gelet op het overdrachtdossier en de problemen die er dan al zijn maar ook vrij snel daarna opduiken bij de Belastingdienst, bijvoorbeeld de IT-problematiek en de problematiek over de vertrekregeling die dan nog na-ijlt, veel meer in het oog springen. Ook is er dan onmiddellijk in oktober, november een groot probleem met de erf- en schenkbelasting.

Mevrouw **Belhaj**:

Daar gaan we het ook nog over hebben. Even terug naar de vraag. Als iemand u vertelt dat dat het best functionerende gedeelte van de Belastingdienst is, vraagt u dan: goh, waarom is dat dan? Maar u weet niet meer waarom dat zo was?

De heer **Hoekstra**:

Ik ben in zijn algemeenheid geneigd om door te vragen en ook om te vragen naar het waarom. Maar u ziet: dit is een van de 150 pagina's op een dossier dat overigens primair bij de staatssecretaris ligt. Ik laat wel aan haar merken dat ik zorgen heb over de Belastingdienst, puur op basis van wat ik aan de buitenkant heb kunnen waarnemen.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat begrijp ik. Heeft ze ook iets aangegeven toen u even als burger ging vertellen dat u zelf had geconstateerd dat dat toch wel heel complex was?

De heer **Hoekstra**:

Nee, ik wil het ook niet groter maken dan het is, maar ik weet nog dat ik dat duidelijk naar haar heb gemarkeerd. Overigens, voor de goede orde ...

Mevrouw **Belhaj**:

Waarom heeft u het zo belangrijk gevonden om dat te markeren?

De heer **Hoekstra**:

Je zit met elkaar te praten en ik bevroeg haar daar natuurlijk op allerlei onderwerpen. U moet zich voorstellen dat die overdracht een periode is waarin er twee dagen voordat je formeel aantreedt, ook nog een aantal ambtenaren bij je thuis langskomen om je bij te praten. Dan krijg je wat eerste informatie. Vervolgens kom je in die week ... Wat gebeurt er in die eerste week? De regeringsverklaring nam twee dagen in beslag, en in diezelfde week had ik twee dagen eurogroep en twee dagen Financiële Beschouwingen. Dat zijn dus allemaal dagen van een uur of 14, 15. Daartussen ben je je aan het voorbereiden op deze baan en heb je dit type gesprekken. Dus in die context vindt het plaats. U zei net zelf al: het is één pagina van de 150. Overigens is het ook nog een onderwerp dat in de eerste plaats bij de staatssecretaris ligt.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat begrijp ik. U vindt het belangrijk om uit te leggen binnen welke context dingen zijn gebeurd, maar als we dat de hele tijd gaan doen, zitten we hier vier uur. Ik stel u dus soms gewoon vragen.

De heer **Hoekstra**:

Uitstekend.

Mevrouw **Belhaj**:

Daar zit een bepaalde volgorde in die voor ons relevant is. Want het is wel opvallend dat u zegt: persoonlijk. Dat betekent dat u op dat moment een minister was die ook heel erg kijkt naar wat de impact is voor mensen in de samenleving, soms gerelateerd aan iets wat u zelf kent. Dus dat is eigenlijk hoe u gestart bent als minister, wat ook verklaart waarom u de opmerking maakte: ik vind het wel complex zoals die kinderopvangtoeslag uitgevoerd wordt. Zeg ik dat goed?

De heer **Hoekstra**:

Zeker, maar het is belangrijk om één onderscheid te maken. Wat mij was opgevallen als burger, was de complexiteit. Waar ik geen ervaring mee had en wat natuurlijk zo verschrikkelijk misgaat, is hoe ongenadig hard het systeem is.

Mevrouw **Belhaj**:

Ja, oké, maar daar gaan we het uitgebreid over hebben. Dat beloof ik u. Maar het is goed om gewoon even te beginnen bij wat uw rol is als minister ...

De heer **Hoekstra**:

Als ik nog één ding mag toevoegen? Ik hoop dat u dan ook van mij begrijpt: ik maak zo'n opmerking, maar ik vind ook niet dat je dat als minister dan op basis van één persoonlijke ervaring kan verabsoluteren.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat begrijp ik, maar toch heeft u die opmerking gemaakt. Dus dat betekent dat u er een bepaalde relevantie in ziet om dat te melden.

De heer **Hoekstra**:

Zeker.

Mevrouw **Belhaj**:

Volgens mij is het hiermee ook duidelijk. Kunt u zich nog herinneren of heeft u in uw voorbereidingen kunnen zien wanneer u de eerste notities over de kinderopvangtoeslag hebt gekregen?

De heer **Hoekstra**:

Ja. De eerste discussie die plaatsvindt over de kinderopvangtoeslag is, ik meen, de discussie over het stelsel. Dat vindt relatief vroeg in 2018 plaats. Dan gaat er een gesprek plaatsvinden tussen de staatssecretaris van Financiën en de staatssecretaris van Sociale Zaken. Ik heb een notitie van 23 maart 2018, waarin het eigenlijk gaat over de vraag of je toe moet naar die directe financiering of niet.

Mevrouw **Belhaj**:

U zat bij dat overleg?

De heer **Hoekstra**:

Daar zat ik niet bij maar ik heb op die notitie -- ik denk dat u die ook heeft -- wel geschreven wat mijn opvattingen daarover waren. Die gaan eigenlijk ook over die complexiteit.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké. Maar voordat we verdergaan ... Twee staatssecretarissen hebben een soort notitie over dat stelsel. Hoe komt die dan bij u terecht zodat u daar een opmerking bij maakt? Hoe werkt dat?

De heer **Hoekstra**:

Er zijn notities die uitsluitend aan de staatssecretaris zijn gericht -- die zijn aan hem gericht en die krijg ik in principe ook niet onder ogen -- en er zijn notities die aan hem én aan mij worden gericht. Overigens heb ik ook gezegd: als er dingen zijn die ik moet weten, dan wil ik ook echt dat dat aan mij gericht wordt, want dan wil ik dat kunnen lezen. Ik heb een notitie van 23 maart 2018, gericht aan de staatssecretaris en mijzelf, waarin wordt gesuggereerd om een bepaalde lijn uit te dragen ten aanzien van het stelsel.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké, dan gaan we daar verder over praten op een ander moment. Dus op 23 maart 2018 ziet u die notitie ten behoeve van een discussie over het stelsel. Ik begreep van de secretaris-generaal dat het in feite zo werkt dat alle notities die naar de staatssecretaris gaan, uiteindelijk in een cc of weet ik hoe dat werkt -- misschien kunt u dat zelf aangeven -- in principe ook op uw bureau terechtkomen.

De heer **Hoekstra**:

Nee, nee, zo is het niet. In theorie zou je natuurlijk al die stukken kunnen opvragen. Maar je hebt zelf per dag vaak al honderden pagina's aan leesmateriaal.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat begrijp ik, maar de secretaris-generaal gaf aan dat alle notities die naar de staatssecretaris gaan, ook naar de minister gaan.

De heer **Hoekstra**:

Nee. Zo is het wel begonnen, maar dat systeem is op een gegeven moment gewijzigd, omdat dat ook niet praktisch is.

Mevrouw **Belhaj**:

Wanneer is dat gewijzigd?

De heer **Hoekstra**:

Ik meen begin 2019, maar dat zou ik moeten checken.

Mevrouw **Belhaj**:

Maar in principe was het rondom de kinderopvang nog de procedure om zulke notities als kopie ook aan u te geven?

De heer **Hoekstra**:

Nee, want deze notitie van 23 maart is ook expliciet aan mij gericht. Daar staat ook bij geschreven dat die voor de minister is. Er zijn dus notities die uitsluitend aan mij zijn gericht, er zijn notities die uitsluitend aan de staatssecretaris zijn gericht, en af en toe staat er bovenin: de minister en de staatssecretaris.

Mevrouw **Belhaj**:

Wat wij hebben begrepen, namelijk dat u in principe alle notities ontving, is dus niet juist?

De heer **Hoekstra**:

Nee, zeker niet na dat moment in 2019.

Mevrouw **Belhaj**:

Toen gingen er dingen veranderen, maar we zitten nu nog even een tijdje daarvoor. Dat is dan helder. Maar als er een aanleiding is om zo'n notitie onder uw aandacht te brengen ... Wat is een aanleiding om u expliciet over een notitie van een staatssecretaris om commentaar te vragen?

De heer **Hoekstra**:

Een reden kan zijn dat het gaat om iets wat raakt aan de portefeuille van de minister.

Mevrouw **Belhaj**:

Hoe raakte dit uw portefeuille?

De heer **Hoekstra**:

Een stelselwijziging heeft grote implicaties voor het departement. Dat is een. Twee: er zitten mogelijk financiële consequenties aan, zoals er aan veel dingen financiële consequenties zitten. Dat kan dus ook een reden zijn.

Mevrouw **Belhaj**:

Financiële consequenties in de zin van met uw pet op als eindverantwoordelijke ...

De heer **Hoekstra**:

Als schatkistbewaarder.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké. Want dat is wel het bijzondere eraan. Het gaat hier dus ook over iets ... Als er normaal gesproken een probleem is bij Onderwijs of ergens anders, dan komt een minister bij u en zegt die: ik heb een gigantisch probleem en het kost heel veel geld als ik dat probleem wil oplossen. Dat is volgens mij duidelijk. In dit geval is het ook bijzonder, want het gaat om iets wat financiële consequenties heeft maar ook betrekking heeft op uw rol als schatkistbewaarder.

De heer **Hoekstra**:

Ja. Dat dilemma is overigens niet nieuw. Dat zie je natuurlijk vaker ten aanzien van het eigen departement. Dat noemt men Financiën 1 en Financiën 2. Eigenlijk heb ik twee type rollen. Ik heb de verantwoordelijkheid die elke minister heeft voor zijn departement. Daar ben je vragende partij, zou je kunnen zeggen, want je wilt geld voor de Belastingdienst en geld voor het kerndepartement. En ik heb de rol die we Financiën 2 noemen. Dat is de integrale verantwoordelijkheid voor de overheidsfinanciën.

Ik moet nog één ding zeggen over uw vorige vraag over de secretaris-generaal. Ik denk dat zij bedoeld heeft dat al die notities in de periode 2017-2018 wel klaar werden gelegd voor mij en voor de staatssecretaris, maar dat die niet standaard bij mij in de tas gingen. Ik denk dat zij het zo bedoeld heeft. Dat is dus veranderd vanaf 2019.

Mevrouw **Belhaj**:

We proberen hier te vermijden dat we gaan speculeren waarom iets zo is of wat de reden is waarom iemand iets heeft gezegd. Maar u zegt eigenlijk dat het in die tijd wel zo is geweest dat een secretaris-generaal kon besluiten: nou, volgens mij is het wel belangrijk dat de minister even hierbij meekijkt.

De heer **Hoekstra**:

Dat kan sowieso. Ik heb zelf expliciet aangegeven dat ik de dingen die relevant zijn, aan het begin van een notitie wil kunnen lezen. Ik wil die niet ergens als een detail moeten uitvogelen op een latere pagina. En dingen die relevant zijn, moeten aan mij geadresseerd worden. Die moeten dan in mijn tas. Ik wil het misverstand voorkomen dat u denkt: kreeg hij die stukken nou wel of niet? Er is gewoon iets veranderd in de routing. Aanvankelijk ...

Mevrouw **Belhaj**:

Voordat u conclusies trekt dat ik er andere beelden op nahoud dan wat u zegt: dat is echt niet nodig. U geeft ook heel duidelijk aan wat relevant is, maar ik ben nog even benieuwd wat de afspraak tussen u en de sg is. Is iets relevant als iets politiek explosief wordt of is het relevant als het financiële implicaties of juridische elementen heeft? Kunt u iets concreter zijn? Wat is relevant om het wel of niet in uw tas te laten belanden?

De heer **Hoekstra**:

Dat kan, eerlijk gezegd, een combinatie van dingen zijn. Dat kan je niet ... Ongetwijfeld zijn er onderwerpen waarover je ook kunt discussiëren: is dat nou relevant voor de minister, ja of nee? Je hoopt natuurlijk ook op het ambtelijke apparaat te kunnen vertrouwen en hun politieke sensitiviteit.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat begrijp ik, maar ik kom van buiten. U vertelt mij dit en ik moet dan een soort beeld hierbij krijgen. Wat is relevant?

De heer **Hoekstra**:

Relevant is typisch iets met potentieel grote consequenties. Relevant is typisch iets met financiële implicaties. Relevant zijn typisch zaken die je bijvoorbeeld in het zogenaamde actuaoverleg, het overleg dat wij 's ochtend standaard houden ...

Mevrouw **Belhaj**:

Actuaoverleg?

De heer **Hoekstra**:

Actuaoverleg is een kort overleg 's ochtends met de secretaris-generaal, de staatssecretaris, mijzelf en meestal iemand van communicatie waarin wordt doorgenomen welke Kamervragen er zijn binnengekomen en wat er in de media is gebeurd.

Mevrouw **Belhaj**:

Dus dat is een overleg dat ook heel erg sterk gaat over politieke risico's of risico's op politieke zaken waar je rekening mee moet houden.

De heer **Hoekstra**:

Nee, dat is een overleg dat tussen de vijf en vijftien minuten duurt, waarin gewoon even de actualiteit van die dag wordt doorgenomen. Maar dat is natuurlijk een moment waarop je

soms kunt aangeven dat er een thema speelt en dat je kunt zeggen dat je daarover geïnformeerd wilt worden.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké, daar wordt dus ook besproken wat u net aangaf, namelijk dat er vragen zijn gesteld over de kinderopvangtoeslag en dat er een mediabericht is verschenen. Dat wordt u dan meegedeeld. En wat gebeurt er dan?

De heer **Hoekstra**:

Ja, maar er zijn zoveel mediaberichten en er zijn zoveel Kamervragen.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat begrijp ik, maar ik vraag u dit specifiek.

De heer **Hoekstra**:

Niet in 2018. In 2019 is dat absoluut zo. Zeker in de tweede helft van 2019 is het schip natuurlijk totaal water aan het maken. Dan zijn er elke dag Kamervragen en elke dag berichten in de media. Dan komt dat ook elke keer of vaak bij dat actuaoverleg naar voren.

Mevrouw **Belhaj**:

Dus in 2018 is dat niet aan de orde gekomen? Oké.

De heer **Hoekstra**:

Nee. Het zou best kunnen dat er een keer naar verwezen is nadat er Kamervragen zijn binnengekomen. Maar als je terugkijkt naar 2018, zie je dat de berichten in de media en de primaire focus van de Kamer over problemen bij de dienst over andere onderwerpen gaan. Het gaat ook wel over de kinderopvangtoeslag, maar niet zo dominant, op geen enkele manier zo dominant als in 2019.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké. We waren eigenlijk begonnen bij hoe u werd geïnformeerd door de secretaris-generaal over de kinderopvangtoeslag. U was aan het vertellen dat er op een gegeven moment een overleg was tussen twee staatssecretarissen waar u een notitie van kreeg en iets had opgemerkt. Ik stel voor dat we daar even mee doorgaan, omdat ik graag zou willen weten wat uw betrokkenheid was op dat moment en wat u heeft aangegeven op die notitie.

De heer **Hoekstra**:

De keuze die dan voorligt, het onderwerp van discussie tussen beide staatssecretarissen, is:

moet je door met het huidige stelsel of zou je het moeten vereenvoudigen? Dat vereenvoudigen gaat eigenlijk over de vraag of je moet uitkeren aan ouders of dat je moet uitkeren aan de kinderopvanginstanties. Dit is een toeslag die je uitkeert aan tussen de half en één. miljoen ouders die geen professionele administratie voeren -- ik kijk even naar hoe dat bij ons thuis gaat -- maar die dit op zondagavond met frisse tegenzin tussendoor doen. Je hebt dus heel veel transacties, maar geen administratie die zo professioneel is als bij een bedrijf. Of je kunt kiezen voor een paar duizend instanties die wel een professionele administratie erop nahouden. Mijn intuïtie is dat die tweede keuze de eenvoudigere is en dat je daarmee fouten en heel veel papierwerk voorkomt. Want ik weet dat heel veel toeslagen op de een of andere manier moeten worden gecorrigeerd. Volgens mij heeft Wiebes dat hier eerder ook gezegd. Ik geloof dat het gaat om meer dan 50%. Dat heeft met dat systeem te maken.

Mevrouw **Belhaj**:

Ik proef bij u een enorme behoefte om heel veel uit te leggen over hoe het in elkaar zit. Dat is soms ook goed, maar in dit geval ben ik echt even specifiek nieuwsgierig naar de notitie die er ligt. Die gaan twee staatssecretarissen behandelen en u wordt gevraagd om daar iets over op te merken. Is wat u net heeft gezegd, datgene wat u heeft opgemerkt?

De heer **Hoekstra**:

Zeker. Dat staat erop. Ik denk ook dat u die notitie met mijn aantekening heeft. Daarop staat ook dat ik die tweede route niet zou willen afstellen.

Mevrouw **Belhaj**:

We hebben heel veel notities, maar bij deze ga ik twijfelen, dus misschien kunnen aan het einde ...

De heer **Hoekstra**:

Zeker.

Mevrouw **Belhaj**:

De voorzitter is ermee bezig. De notitie: u schrijft iets in de kantlijn. Of hoe werkt dat? Wat staat daar?

De heer **Hoekstra**:

De staatssecretaris hinkt in dit dossier op twee gedachten. Hij ziet het argument van mij, maar hij wordt ook ...

Mevrouw **Belhaj**:

Wat is uw argument? Is dat het argument dat het beter is om het toeslagenstelsel te veranderen, omdat het te complex is en mensen niet altijd in staat zijn om die administratie uit te voeren?

De heer **Hoekstra**:

Ja, dat is in ieder geval mijn hoofdgedachte. Ik ben niet de enige. Er zijn veel meer mensen in de politiek die er op die manier naar kijken.

Mevrouw **Belhaj**:

Dus u zegt op die notitie: goed idee!

De heer **Hoekstra**:

Nee, in de notitie staat dat het advies is om door te gaan op de ingeslagen weg. En ik schrijf daarbij ...

Mevrouw **Belhaj**:

En de ingeslagen weg is?

De heer **Hoekstra**:

Doorgaan met het huidige stelsel. En ik schrijf daarbij dat ik het inhoudelijk verstandig vind om ... Maar wellicht niet nu, want in de notitie staat dat je het niet zou moeten doen vanwege de overgangsproblematiek. Bij de Belastingdienst leeft ook het idee dat het nu eindelijk beter gaat, dus laten we op deze weg doorgaan.

Mevrouw **Belhaj**:

U ging een beetje snel. Ik dacht in eerste instantie dat u in uw uitleg probeerde aan te geven dat het huidige toeslagenstelsel eigenlijk te complex is en dat het beter is om te gaan naar een systeem waarbij je niet al die wijzigingen hebt en in feite niet zo veel administratieve lasten hebt voor al die ouders, zoals u zei, op de zondagavond. Tegelijkertijd koppelt u eraan dat u in die notitie aangeeft dat u een voorstander bent van het houden van ...

De heer **Hoekstra**:

Nee. Laat ik proberen het helder te zeggen. In deze notitie, gericht aan de staatssecretaris en aan mij door het directoraat-generaal van de Belastingdienst, staat dat de verbetermogelijkheden in het huidige stelsel nog niet zijn uitgeput en dat een stelselwijziging niet opportuun is. Met dat advies gaat de staatssecretaris op pad richting de staatssecretaris van SZW.

Mevrouw **Belhaj**:

En de datum van die notitie is?

De heer **Hoekstra**:

23 maart 2018. En ik schrijf op die notitie dat ik, anders dan wat deze notitie zegt, niet definitief afscheid wil nemen van de gedachte dat je wel naar een vereenvoudiging toe gaat. Ik hoop dat ik dat helder heb aangegeven.

Mevrouw **Belhaj**:

Ja, helder. U schrijft dat op. Dan gaat het naar de staatssecretaris. Heeft u daarna nog terugkoppeling gekregen van iemand?

De heer **Hoekstra**:

Dat denk ik wel, maar dat kan ik niet helemaal reconstrueren. Hij ziet die route ook, maar hij krijgt ook een helder advies vanuit de Belastingdienst. Daar zegt men: doe het in ieder geval niet nu of doe het niet.

Mevrouw **Belhaj**:

Weet u van wie hij dat advies kreeg?

De heer **Hoekstra**:

Dat is van het directoraat-generaal van de Belastingdienst, dus dat zal hem door de directeur-generaal en anderen geadviseerd zijn. Wat ik begrijp is dat Tamara van Ark -- dat heeft zij volgens mij ook hier verklaard -- in haar rol als staatssecretaris eigenlijk op dezelfde lijn zit. En dan besluit men het voorlopig niet te doen. Ik zie die argumentatie wel, maar ik denk dat de complexiteit ook zwaarwegend is.

Mevrouw **Belhaj**:

U zegt: ik weet niet meer precies. U heeft in het overdrachtdossier iets gezien over "opgemerkt". U ziet die notitie. Misschien weet u het niet meer precies, maar u heeft toch wekelijks overleg met uw secretaris-generaal? Heeft die dan nog iets gezegd? U zei zelf aan het begin dat u iemand bent die graag doorvraagt hoe het ermee staat. Ik vraag dat omdat u zelf heeft aangegeven dat het enorme implicaties kan hebben voor de Belastingdienst of in financiële zin.

De heer **Hoekstra**:

Zeker. En ik heb daar ongetwijfeld ook met de staatssecretaris over gesproken, over het stelsel, alleen ...

Mevrouw **Belhaj**:

Ja, maar dat vraag ik niet. Er is zo'n notitie. Als twee staatssecretarissen met elkaar zo'n notitie moeten behandelen, lijkt me dat niet alsof er even twee mensen met elkaar in gesprek gaan en dan weer doorgaan. Dit is een groot onderwerp.

De heer **Hoekstra**:

Ja en nee, eerlijk gezegd. Ja, het is een groot onderwerp, maar dit is echt een van vele tientallen notities is die ik per dag krijg en die ook nog eens niet primair aan mijn portefeuille raken.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat begrijp ik, maar dat hebben we al vaker ...

De heer **Hoekstra**:

Ik weet natuurlijk dat ik het niet te veel over de context mag hebben, maar ik denk dat dit wel relevant is. Ik doe dus navraag, en ik vraag ook nog een keer aan de staatssecretaris: is dat nou verstandig?

Mevrouw **Belhaj**:

Weet u nog wanneer u dat vroeg aan de staatssecretaris?

De heer **Hoekstra**:

Dat zal in die periode maart, april zijn geweest. Kijk, als je constateert dat door de staatssecretaris, door de staatssecretaris van Sociale Zaken en ook breder in de politiek niet de aanvechting wordt gevoeld om dit nu te doen, moet je op een gegeven moment ook zeggen: oké, dat accepteer ik. Overigens zit er ook iets in het argument dat het ook weer transitiekosten oplevert als je dat gaat verhangen en gaat veranderen; dat moet ik ook erkennen.

Mevrouw **Belhaj**:

Daar gaan we het straks over hebben. En het is niet zo dat u geen context mag schetsen. Alleen hebben we de afgelopen twee weken, als ik de vraag stelde of iemand iets nog wist of niet, heel vaak gehoord: u moet zich voorstellen, ik heb heel veel op mijn bordje liggen. Dat is wel duidelijk, denk ik, maar het gaat erover in welke mate er een gevoel van urgentie was over hoe groot dit onderwerp op dat moment was voor veel mensen, maar ook over hoe groot de politieke lading is die het veranderen van zo'n stelsel kan hebben. Dat is de reden waarom ik die vraag stel.

De heer **Hoekstra**:

En dan is dit een van de dingen uit het regeerakkoord uit de portefeuille van de staatssecretaris. Dan is echt in geen velden of wegen de problematiek in zicht waarvoor wij hier nu zitten, en alle ellende die zich daarna ontvouwde. Dit is dan een relatief technische discussie, die ook relatief snel beslecht wordt.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké. We waren begonnen bij de vraag die ik u stelde: wanneer raakte u op de hoogte van de kinderopvangtoeslag? U zegt dat dat was op het moment dat u die notitie kreeg. Ik begrijp dat wij die niet hebben, hoewel we heel veel hebben. Het zou dus heel fijn zijn als we die aan het einde van dit verhoor zouden kunnen krijgen.

De heer **Hoekstra**:

Ja, vanzelfsprekend.

Mevrouw **Belhaj**:

Goed, dus dat is dan maart, april en u komt er niet meer op terug bij uw sg. Wat is eigenlijk het eerste moment daarna dat het weer terugkomt bij u?

De heer **Hoekstra**:

Mijn bemoeienis met de Belastingdienst neemt daarna toe. Mijn zorgen over de Belastingdienst nemen ook toe.

Mevrouw **Belhaj**:

Waarom nemen die toe?

De heer **Hoekstra**:

Omdat er toch bij herhaling dingen niet goed gaan, bijvoorbeeld op het gebied van erf- en schenkbelasting. Daar zijn de problemen ook niet zo snel opgelost als men in november, december nog suggereert.

Mevrouw **Belhaj**:

Daar gaan we het zo over hebben, ja.

De heer **Hoekstra**:

Dat geldt ook voor een aantal andere onderwerpen. Dus ik stuur daar dan memo's over en voer daar gesprekken over. Maar, zo zeg ik voor de goede orde, want ik wil het echt niet

mooier maken dan het is, dat gaat niet over de kinderopvangtoeslag en de CAF-problematiek. Die komt echt pas in 2019.

Mevrouw **Belhaj**:

Ja, want dat is eigenlijk mijn vraag. U krijgt dat memo. Wat was het volgende moment dat u betrokken raakte bij die kinderopvangtoeslag?

De heer **Hoekstra**:

Er is een moment -- dat heb ik nagezocht; dat heb ik niet in mijn herinnering zitten -- in september 2018, waarop de CAF kort wordt genoemd in de ministerstaf. Dat is een vergadering van drie kwartier op maandagochtend waarin in vrij hoog tempo een aantal onderwerpen wordt benoemd. Daar wordt het overigens niet besproken, maar gewoon genoemd als een onderwerp waar men mee bezig is.

Mevrouw **Belhaj**:

Wat is een ministerstaf? Wie zitten daarin?

De heer **Hoekstra**:

Daarin zitten de minister, de staatssecretaris en de hoogste ambtelijke legerleiding, dus de directeuren-generaal, de secretaris-generaal, het hoofd Communicatie en de politiek assistenten.

Mevrouw **Belhaj**:

En in september 2018 is er voor het eerst gesproken over CAF; dat heeft u ergens kunnen terugzien.

De heer **Hoekstra**:

Dan wordt het woord CAF genoemd, maar is het niet een onderwerp dat besproken wordt. Het komt dan een keer naar voren.

Mevrouw **Belhaj**:

Maar stond het op een pagina als een willekeurig los woord of was er een context waarin dat werd genoemd?

De heer **Hoekstra**:

Ik zou het even moeten nazoeken, maar ik meen dat er op een gegeven moment gepraat wordt over welke brieven er nog uitgaan. Voor zo'n overleg staan vier of vijf onderwerpen geagendeerd, van brexit tot Prinsjesdag. Het was overigens niet een van die onderwerpen.

Ik meen, maar dat zou ik moeten nazoeken, dat het een terloopse mededeling was van de directeur-generaal in september 2018.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké, daar komen we zo nog op terug. U begon net zelf al over de erf- en schenkbelasting. Al in het begin van uw ministerschap wordt u geconfronteerd met problemen rond de informatievoorziening van de Belastingdienst aan bewindspersonen. In het kader van de Najaarsnota 2017 en de Voorjaarsnota 2018 zijn er tegenvallers bij de erf- en schenkbelasting, die heel laat bekend zijn geworden. U zegt daarover buitengewoon onaangenaam verrast te zijn. Wat heeft u vervolgens gedaan om dergelijke situaties in de toekomst te voorkomen? U stipte het net zelf ook al aan.

De heer **Hoekstra**:

Ik heb de controle erop vergroot en mijn eigen bemoeienis ermee geïntensiveerd. Wat mij zo opvalt aan die erf- en schenkbelasting is dat die, ik denk, begin december terloops op mijn bureau komt. Dat is tot irritatie van mijzelf en ook tot irritatie van de Rijksbegroting.

Mevrouw **Belhaj**:

Wie legde dat terloops op uw bureau? Van wie was dat?

De heer **Hoekstra**:

U moet zich voorstellen dat er stukken worden aangeleverd door allerlei ministeries, waarvan uiteindelijk de Najaarsnota wordt samengesteld. Het eigen departement heeft daar ook een rol in, ten aanzien van de inkomstenkant. En dan wordt er een tegenvaller gemeld van ongeveer 400 miljoen op de erf- en schenkbelasting. Op die hele rijksbegroting van 300 miljard lijkt dat een klein bedrag, maar die erf- en schenkbelasting is ongeveer 2 miljard groot. Dat is dus een heel fors bedrag. Ik begin dan te vragen. Hoe kan dit? Waarom weten we dit nu pas? Hoe kan het dat die onderschrijding zo groot is? Die irritatie wordt gedeeld door de Rijksbegroting.

Mevrouw **Belhaj**:

Voordat we verdergaan ... U zegt: ik kreeg dat in december op mijn bureau. Wat zou er normaal gesproken moeten gebeuren als zoiets gebeurt?

De heer **Hoekstra**:

Normaal gesproken zou je willen dat ... Het kan niet zo zijn dat je in december pas weet van een onderschrijding van zo'n bedrag.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat is duidelijk.

De heer **Hoekstra**:

Dus in de controle zou je willen dat er op een veel eerder moment richting het kerndepartement zou zijn aangegeven: luister eens, we hebben hier een probleem; we lopen tegen een forse onderschrijding aan en daar ondernemen we actie op.

Mevrouw **Belhaj**:

Wanneer zou dat dan zijn? September, oktober? Of zou je dat eigenlijk maandelijks op je bureau moeten hebben?

De heer **Hoekstra**:

Nou, ik heb in de periode daarna gezegd dat ik wilde dat daar vaker over gerapporteerd zou worden naar het kerndepartement.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat begrijp ik, maar ik wil nog even naar de periode daarvoor, omdat we natuurlijk ook andere bewindspersonen hebben gesproken, die zeggen ... Of nou, ze zeggen het niet, maar het is wel bekend dat er als je buiten je budget raakt, contact wordt opgenomen met de directie Begrotingen, volgens mij. Misschien kunt u dat zelf veel beter uitleggen, maar dat wordt dus wel goed bijgehouden.

De heer **Hoekstra**:

Zeker.

Mevrouw **Belhaj**:

Dus als u zegt dat u dat in december op uw bureau kreeg en toen iets zei over hoe het daarna geregeld moest worden, wat was dan logisch geweest? Hoe werkt u zelf met andere ministeries?

De heer **Hoekstra**:

Ik moet toch een verschil maken tussen de uitgavenkant en inkomstenkant van de ministeries. Maar een van de dingen die evident niet goed genoeg gingen, en nu gelukkig wel beter gaat, is de tijdigheid van dit soort rapportages. Daar is de erf- en schenkbelasting een heel duidelijk voorbeeld van. Kennelijk zag men dit niet aankomen en had men het niet op het vizier. Daar kom ik dan in december achter, want ik vroeg natuurlijk: hoe kan dit nou

en waarom wisten we dit niet eerder? En de reactie, en die staat mij nog levendig voor de geest ...

Mevrouw **Belhaj**:

Maar voordat u iets levendigs gaat vertellen: mijn vraag is eigenlijk heel simpel. Als iemand bij een ander ministerie zo'n grote overschrijding heeft, wat is dan de reguliere manier om dat bij u op het bureau te krijgen? Is dat september, heb je een soort kwartaalrapportages, heb je maandrapportages?

De heer **Hoekstra**:

Nee, het zijn twee verschillende dingen, al kom je bij de Najaarsnota wel vaker ook ten aanzien van andere departementen pas in een relatief laat stadium tot onaangename verrassingen. Morgen ligt de Najaarsnota in de ministerraad en daar heb ik de afgelopen weken ook een paar onaangename verrassingen bij gehad. Die timing, dus dat ministeries relatief laat met die dingen komen -- dat gaat overigens over de uitgavenkant van de begroting -- is dus niet uniek. Ik vond en vind alleen dat je als Belastingdienst gewoon echt zou moeten kunnen monitoren, per maand of in ieder geval per kwartaal, hoe de ontwikkeling van je inkomsten gaat.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké, dat heeft u echt heel duidelijk uitgelegd. Maar mijn vraag was natuurlijk of het logisch was geweest om ... Kijk, een overschrijding van 400 miljoen overkomt je niet alleen ...

De heer **Hoekstra**:

Een onderschrijding.

Mevrouw **Belhaj**:

Sorry. Die overkomt je niet alleen in de laatste dagen voor 1 december. Die bouwt zich op.

De heer **Hoekstra**:

Zeker.

Mevrouw **Belhaj**:

Was het dus logisch geweest om dat in september of in oktober te horen? Of wanneer?

De heer **Hoekstra**:

Je had dat in ieder geval in september ... Dat was ook de irritatie van bijvoorbeeld de Rijksbegroting. Je had in ieder geval met de Prinsjesdagstukken een voorwaarschuwing

kunnen geven aan de Kamer. Dus in het goed informeren van het parlement had je dat in ieder geval toen willen doen. Maar het kerndepartement is daardoor verrast. En als ik er nog één ding aan mag toevoegen ... Wat mij daarvan nog voor de geest staat, is dat er irritatie over was maar dat de houding daarover toch was: ja, maar dat lossen we op relatief korte termijn op.

Mevrouw **Belhaj**:

Van wie is die irritatie?

De heer **Hoekstra**:

Die irritatie is van het kerndepartement en van mijzelf, en overigens ook van de staatssecretaris, in mijn herinnering. De Belastingdienst is daar aanmerkelijk ontspannener over en zegt: ja, maar dit probleem is tijdelijk; dat lossen we op en binnen drie maanden hebben we dat geld weer ingelopen. Wat dan overigens niet blijkt te gebeuren.

Mevrouw **Belhaj**:

Naar wie uit u die irritatie dan?

De heer **Hoekstra**:

Ik vraag dan om overleg met alle relevante betrokkenen. Dus ik vraag om overleg met de Rijksbegroting, de directie die gaat over de Algemene Financiële en Economische Politiek, de AFEP, en de Belastingdienst. Ik ben dan vier, vijf weken minister. Het is dan, denk ik, eind november, begin december. Dus ik zit daar net. Ik probeer uit te vinden: hoe kan het dat dit misgaat? En ik proef dat ik niet de enige ben die verbaasd is en geïrriteerd is over dat dit zo laat binnenkomt.

Mevrouw **Belhaj**:

Heeft u een verklaring dat relevante informatie van de Belastingdienst in dit geval u als bewindspersoon niet bereikt?

De heer **Hoekstra**:

De Belastingdienst heeft -- dat is in deze verhoren natuurlijk ook duidelijk geworden -- op diverse manieren een probleem met informatievoorziening. Ik denk dat er drie typen problemen zijn. De oude archivering is niet goed op orde. Dat is een. Twee: de informatieaanlevering aan de staatssecretaris was en in mindere mate is niet accuraat genoeg. En drie, en daar gaat dit laatste eigenlijk over: je wil stuurinformatie hebben om te zien of je de goede kant op beweegt; je wilt dus weten of je met je belastinginning of met je BelastingTelefoon in het hier en nu de dingen goed doet. Daar was onvoldoende zicht op.

Mevrouw **Belhaj**:

Uw verklaring is dus dat dit komt vanwege de dingen die u net noemde. Is dit een onderwerp dat exemplarisch is voor de Belastingdienst? U heeft het heel erg over systemen, maar als er een mate van urgentiegevoel is ... Als je iets niet op tijd meldt, stel je de ander niet in de positie om nog iets te kunnen doen.

De heer **Hoekstra**:

Ik denk dat u dat goed zegt. Wat is de verbazing en de irritatie bij het kerndepartement en bij mijzelf? Het is een combinatie van twee dingen. Een: dat geld is er niet. Dat is echt ongemakkelijk voor een minister van Financiën, want reken maar dat de rest dat ook opvalt en je daar in de Kamer op aangesproken wordt. Dat gebeurt ook. Twee: dingen kunnen misgaan, maar dan is het wel prettig als je daar op tijd van weet; er is een probleem, minister, en daar moeten we mee aan de gang. Er is overgegaan op een nieuw IT-systeem maar er worden dan vooral redenen aangedragen waarom het heeft kunnen gebeuren, waarom het niet zo erg is en het ook binnenkort zal zijn opgelost.

Mevrouw **Belhaj**:

Dan hebben we het meer over de manier, de cultuur binnen de Belastingdienst, dan over systemen. Want hoe moeilijk is het om naar de minister van Financiën te lopen en te zeggen: het gaat hier over 400 miljoen? Daar heb je toch geen systemen voor nodig of bepaalde overleggen? Het is toch gewoon een logica om dat op tijd aan de orde te stellen, nota bene bij een minister van Financiën die tegen ieder andere minister die financiële problemen heeft zegt: gaat het maar eerst zelf oplossen?

De heer **Hoekstra**:

Zeker, behalve als je zelf als Belastingdienst die informatie ook maar heel beperkt hebt. Ik vrees dat het de combinatie van die twee dingen is. Dat men zelf dus die stuurinformatie ook echt niet al in juni/juli glashelder op het bureau had liggen. Dat is het eerste type probleem. Het tweede type probleem is de vrij ontspannen houding waarbij gedaan wordt van: maar ja, dit hebben we binnenkort opgelost. Vervolgens blijkt natuurlijk in het eerste kwartaal dat het helemaal niet is opgelost maar dat het probleem groter wordt. Ik kan niet ontkennen ... Er zijn meer dossiers waar je ditzelfde type patroon vervolgens ziet.

Mevrouw **Belhaj**:

Hoe zou u met een of twee woorden duiden wat dat dan is? Is dat gemak? Is dat een defensieve houding? Is dat maling hebben aan politieke implicaties? Is dat duikgedrag? Ik kan een scala aan woorden noemen, maar ik ben eigenlijk op zoek naar de woorden die u er zelf aan zou willen geven.

De heer **Hoekstra**:

Het zijn echt twee dingen. Het eerste is dat er echt te weinig controle is op wat er daadwerkelijk gebeurt. Daar begint het mee.

Mevrouw **Belhaj**:

Controle door wie?

De heer **Hoekstra**:

Door de Belastingdienst. Die heeft de informatie. Ik denk niet dat het kwaadwillend is. Ik denk niet dat al zes maanden in een laatje de onderschrijding lag te wachten en men heeft gedacht: dat vertellen we nog maar niet.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat is ook niet wat ik vraag, maar welk type gedrag vertonen mensen, los van de systemen, waarom zulk soort informatie niet bij u terecht komt? We hebben de afgelopen weken heel veel gepraat over systemen, maar systemen bestaan uit mensen en uit een bepaalde manier van gedragingen die als je dat bij elkaar optelt, de cultuur van een bedrijf is.

De heer **Hoekstra**:

Er was in dit dossier maar ook breder evident onvoldoende gevoel voor urgentie, relevantie, politieke relevantie, gewoon het belang van dit onderwerp.

Mevrouw **Belhaj**:

Ja. Ik kan me voorstellen dat u zegt verrast te zijn. Er zullen vast ook nog wel andere emoties een rol hebben gespeeld. Was u niet boos?

De heer **Hoekstra**:

U moet zich voorstellen ... Ik denk dat iedereen die aan die baan zou zijn begonnen, zich op basis van de berichten in de media -- er is dan al heel veel gebeurd -- afvraagt hoe groot de problemen zijn bij de Belastingdienst. Dan komt dit op mijn bord, en a ik vind het probleem groot en b ik vind het belangrijk om te markeren dat ik dit niet acceptabel vind. Ik gebruik dan in de Kamer in december de woorden groot, complex en hardnekkig, wat overigens bij sommigen ook weer irritatie oplevert -- dat vond ik toen ook verbazingwekkend -- omdat sommigen toch het idee lijken te hebben dat ik de problemen daarmee groter maak dan ze zijn.

Mevrouw **Belhaj**:

Irritatie bij wie?

De heer **Hoekstra**:

Je hoort het natuurlijk via via; men vindt het ongemakkelijk als je zegt dat de problemen groot, complex en hardnekkig zijn, want dat is nogal een statement.

Mevrouw **Belhaj**:

Via via, u bent de grootste baas van het ministerie van Financiën en u bent eindverantwoordelijk. Dus als u zegt via via, heeft uw sg dan gezegd: nou, minister, in de organisatie zijn ze het niet heel erg met u eens?

De heer **Hoekstra**:

Ik weet niet meer of dat door de sg is gezegd of door mijn politiek assistent. Ik vind het overigens belangrijk, afgezien van dat mensen dat misschien ongemakkelijk vinden, om dat te markeren, omdat het geen zin heeft om dat type problemen te verhullen. Dat geldt voor de Najaarsnota en voor de erf en schenk, maar ik vind het ook belangrijk om politiek te laten merken dat het niet zo is dat die problemen bijna zijn opgelost.

Mevrouw **Belhaj**:

Maar er was al iemand die vóór u een aantal problemen had geconstateerd en dat was de commissie-Joustra/Borstlap die in januari 2017 constateerde dat de minister van Financiën in de praktijk op grote afstand staat van de Belastingdienst.

De heer **Hoekstra**:

Zeker.

Mevrouw **Belhaj**:

Is dat ook wat u toen zelf heeft ervaren?

De heer **Hoekstra**:

Ja, maar afgezien van de eigenstandige verantwoordelijkheid van de staatssecretaris, voel je je natuurlijk verantwoordelijk voor wat er binnen het ministerie gebeurt. Bovendien is er ontzettend veel wat er op het kerndepartement ontzettend goed geregeld is, maar in toenemende mate krijg je natuurlijk het gevoel dat een deel van de achterkant van het huis in brand staat. Ik vond ook dat ik niet anders kon dan mij daar meer mee te gaan bemoeien dan misschien in het verleden gebruikelijk was. Maar nogmaals, dat zat een hele lang tijd vooral op andere dossiers dan de kinderopvangtoeslag.

Mevrouw **Belhaj**:

Voordat we dit gedeelte afronden nog even dit. U geeft de hele tijd aan dat het gaat over

systemen waar informatie naar boven moet komen op basis waarvan rapporten gemaakt kunnen worden die dan uw bureau terechtkomen. Dat kan ik mij voorstellen bij algemene relevante informatie maar bij zo veel geld denk ik dan: dat zit 'm toch niet in een ICT-systeem? Is er iemand vergeten om op een knopje te drukken of zo, om het uit te laten rollen en pas dan te zien wat de optelsom is van het bedrag? Snapt u dat het voor mij heel vreemd klinkt? En ik ben een beetje op zoek of het echt systemen zijn of dat het een bepaalde houding is geweest van mensen.

De heer **Hoekstra**:

Ik denk dat het een combinatie van die dingen is. De ironie wil ... Het is hier ook echt een IT-systeem. In mijn herinnering is het zo dat men een IT-systeem heeft voor erf en schenk en men overschakelt op een ander IT-systeem voor erf en schenk dat dan minder goed blijkt te functioneren maar waarbij het oude is weggegooid. Ik hoop dat ik het goed zeg, maar volgens mij is dat in de kern wat er gebeurt. Maar u heeft helemaal gelijk, het is natuurlijk niet alleen maar systemen, het is ook cultuur en informatie. De staatssecretaris heeft gisteren, denk ik, terecht gezegd dat er ook iets defensiefs in zat.

Mevrouw **Belhaj**:

Defensief waar? De afgelopen twee weken praten we over de hele Belastingdienst, wat natuurlijk heel vervelend is, aangezien er heel veel mensen met liefde en passie werken en die hun werk fantastisch doen.

De heer **Hoekstra**:

Zonder meer. Zonder meer!

Mevrouw **Belhaj**:

We hebben het hier dus over specifiek een gedeelte. Is de cultuur waar we het nu over hebben echt breed of zegt u: nou nee, er zijn bepaalde takken van sport die een bepaald gedrag, een bepaalde cultuur erop nahouden, wat tot gigantische problemen kan leiden?

De heer **Hoekstra**:

Ik vind het eerlijk gezegd moeilijk om dat zo te figuurzagen. Ik denk dat wat de staatssecretaris gisteren heeft gezegd klopt, dat ten opzichte van kritiek vanuit de Kamer of kritiek vanuit het kerndepartement op dit type dossiers -- erf en schenk is een goed voorbeeld -- de houding zoals die op mij is overgekomen, er niet een was van: wat ontzettend vervelend dat we dat niet op tijd gezien hebben en nu gaan we alles op alles zetten om te zorgen dat er elke week een rapportage op het bureau ligt en we dat hoe dan ook op 1 maart hebben opgelost. Ik vond dat dat een dossier was waar de Rijksbegroting en

de andere betrokkenen op het kerndepartement hard aan moesten trekken, zowel wat betreft de urgentie als wat betreft de oplossing. En die was er ook gewoon nog niet op 1 april. Je ziet eigenlijk een herhaling van zetten tegen de zomer van 2018 met de Voorjaarsnota.

Mevrouw **Belhaj**:

Wat heeft u na die ervaring nou zelf concreet gedaan om die afstand te verkleinen en om de informatie beter naar voren te krijgen zodat er ook geacteerd kan worden?

De heer **Hoekstra**:

Nogmaals, het is achteraf buitengewoon ongelukkig dat het probleem waar we hier vandaag voor zitten en dat zo rampzalig heeft uitgepakt voor ouders, te lang veel te weinig is gezien. Mijn bemoeienis die steeds intensiever is geworden, zag met name op een aantal andere dossiers. Dus ik ben er gesprekken over gaan voeren in 2018.

Mevrouw **Belhaj**:

Voordat u verdergaat, ik denk dat u mijn vraag niet goed begreep. We gaan het straks nog uitgebreid hebben over de problematiek, maar ik was op zoek naar het volgende. U heeft die ervaring gehad. Heeft u nou een lijstje gemaakt van vijf punten, zoals: ik wil wekelijks een update van alle grote problemen, ik wil dat er een cultuurveranderingstraject komt, ik wil dat alle managers een cursus gaan doen? Wat heeft u zelf concreet aangegeven naar aanleiding van uw eigen ervaring: dit gaan we anders doen?

De heer **Hoekstra**:

Een combinatie van de dingen die u beschrijft. Bij erf en schenk heb ik sowieso gezegd: ik wil daar vaker rapportages op, ik wil er een onderzoek naar hoe dat überhaupt zit en ik wil dat het kerndepartement erbovenop gaat zitten. Maar ik heb op de gebieden van mensen en IT ... Ik heb in de zomer van 2018 nog een memo daarover gestuurd. Ik ben een aantal trajecten gestart met de gehele ambtelijke top in oktober, november en december en ik heb gesprekken met de secretaris-generaal en de directeur-generaal gehad begin 2019 over de bemensing, over de IT, over -- dan gelukkig weer in mindere mate -- erf en schenk, en heel belangrijk, over die zogenaamde managementinformatie, omdat ik vaker heb gezegd dat ik vond dat we onvoldoende wisten of we nou de goede kant op aan het bewegen waren. Dus er zijn een aantal dingen die ik daarop gedaan heb en die ook tot actie leidden, soms con amore, soms met ongemak, wat ik proef bij mensen in de zin van: waar bemoeit de minister zich eigenlijk mee?

Mevrouw **Belhaj**:

Wat is de belangrijkste concrete actie die betrekking had op mensen die toen besproken en besloten is?

De heer **Hoekstra**:

Ik meen op 26 augustus 2018 heb ik een memo gestuurd naar de directeur-generaal, de secretaris-generaal, de directeur-generaal Fiscale Zaken en de staatssecretaris waarin ik nog een aantal problemen markeer op het gebied van IT en mensen om daarover ook met ze in gesprek te gaan. Een van de dingen die ik daarin voorstel, is dat ik wil dat een assessment plaatsvindt op de top 50 of de top 100. En dat gaat dan in belangrijke mate ook over cultuur en over in hoeverre mensen aanspreekbaar zijn op wat er geleverd wordt.

Mevrouw **Belhaj**:

Ja, duidelijk. Ik geef het woord aan de heer Van Wijngaarden.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik probeer nog even twee dingen te begrijpen. U had het over de houding als het ging om het delen van informatie op het departement. Ik proefde een beetje bij u: de grondhouding was te vaak defensief en te weinig en niet vaak genoeg reflectief. Is dat een goede samenvatting?

De heer **Hoekstra**:

Ja, waarbij het heel belangrijk is onderscheid te maken tussen het kerndepartement, waar ik altijd de informatievoorziening zeer accuraat heb ervaren -- ook als ik dan belde en dingen in notities begon te "second-guessen" zat dat vaak heel stevig in elkaar -- en dit type meer problematische dossiers bij de Belastingdienst.

De heer **Van Wijngaarden**:

Even voor het begrip en voor iedereen die dit volgt en iets minder goed ingevoerd is: het kerndepartement is het ministerie van Financiën en het andere deel is de Belastingdienst.

De heer **Hoekstra**:

Ja, waarbij ik toch wel gezegd wil hebben dat het ook zo is dat het gros van de mensen daar met grote integriteit hard werkt en er heel veel dingen in de Belastingdienst gelukkig wel ontzettend goed gaan.

De heer **Van Wijngaarden**:

Maar u herkent zich dus wel in die duiding, de samenvatting dat het eigenlijk te vaak defensief was en niet vaak genoeg reflectief?

De heer **Hoekstra**:

Ja, reflectief ... actiegericht, en dat zat met name op die dossiers die complex waren en waar dingen evident niet goed gingen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Zoals het dossier waar we het vandaag over hebben?

De heer **Hoekstra**:

Ja, maar ook IT, ook managementinformatie en ook erf en schenk.

De heer **Van Wijngaarden**:

U zei nog een paar andere interessante dingen. U had het over de informatievoorziening en daarbij zei u: per dag krijg je als minister van Financiën honderden pagina's aan leesmateriaal ...

De heer **Hoekstra**:

Er zijn weleens dagen dat het minder is.

De heer **Van Wijngaarden**:

Maar het is geen uitzondering dat dat gebeurt. Tientallen notities, gaf u aan.

De heer **Hoekstra**:

Klopt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat is ontzettend veel informatie en u gaf tegelijkertijd ook aan dat die accuraatheid van die informatie en de tijdigheid soms te wensen overlieten; de erf- en schenkbelasting was wat dat betreft een teken aan de wand. Zou je nou kunnen spreken van een soort informatieparadox, in de zin van: er is wel heel veel informatie die naar de minister gaat maar doordat het zo veel is, is onvoldoende scherp waar het echt om zou moeten gaan?

De heer **Hoekstra**:

Ik denk dat dit misschien juist is ten aanzien van de stukken die echt met de problematiek bij de Belastingdienst te maken hebben. Als ik kijk naar de Rijksbegroting, AFEP, het

Agentschap, de buitenlandse betrekkingen en alles wat met Europa te maken heeft en de staatsdeelnemingen ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Alles waar we het vandaag niet over hebben.

De heer **Hoekstra**:

Veel van die honderden pagina's die ik in mijn tas heb, gaan over die onderwerpen, want dat is mijn primaire verantwoordelijkheid. Daar vind ik de informatievoorziening vaak zeer accuraat en kan je soms ook van een heel pakket met twee minuten lezen van de oplegger concluderen: oké, dit is een rapport over staatsdeelneming X, dat ziet er goed uit, ik heb er nog twee vragen over, die zet ik op de notitie en daarmee is het afgedaan. Dus die hoeveelheid aan informatie: natuurlijk zit je weleens vloekend op de achterbank van de auto, maar dat is eerlijk gezegd niet het probleem ten aanzien van die hoeveelheid. Bij de Belastingdienst was af en toe wel ingewikkeld dat er inderdaad heel veel informatie naar de staatssecretaris ging en dat dan soms op een plek ergens diep weg in een notitie een mogelijk probleem werd gesignaleerd, waar vervolgens natuurlijk de staatssecretaris door de Kamer wel op werd bevroegd.

De heer **Van Wijngaarden**:

Wat vindt u daarvan? Hoe kwalificeert u dat? U gaf net al aan: soms zit je weleens vloekend achterin die auto.

De heer **Hoekstra**:

We kunnen hier niet genoeg benadrukken hoe rampzalig het is wat de mensen over wie het gaat, Nederlanders zoals u en ik, is overkomen. De meeste Nederlanders hebben een basaal vertrouwen in de overheid. Je moet wat te lang wachten in de rij op het gemeentehuis, je paspoort is misschien een beetje te duur, maar dat basale vertrouwen is in de regel gerechtvaardigd. Wij hebben deze mensen gewoon fundamenteel in de steek gelaten als overheid en dat is echt verschrikkelijk.

De heer **Van Wijngaarden**:

Die overload aan informatie heeft daar in ieder geval niet bij geholpen, zegt u?

De heer **Hoekstra**:

Nee, de informatievoorziening naar de staatssecretaris heeft daar niet bij geholpen.

Overigens verandert dat en komt het dossier echt in een stroomversnelling vanaf april/mei 2019.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nou, daar gaan we het ook over hebben, want vanaf dat moment raakt u ook wat meer betrokken bij het hele dossier. Uit de stukken blijkt ook dat u vanaf het voorjaar 2019 vaker wordt geïnformeerd. U hintte daar net zelf eigenlijk ook al op. Was dat u vaker werd geïnformeerd over met name CAF 11-zaken op uw verzoek?

De heer **Hoekstra**:

Ook in die tijd krijg ik nauwelijks notities over het onderwerp, maar het wordt wel duidelijk dat er echt iets aan de hand is na die uitspraak van de Raad van State op, ik meen, 24 april 2019.

De heer **Van Wijngaarden**:

U werd vaker geïnformeerd. Was dat op uw verzoek?

De heer **Hoekstra**:

Nee, en ik word ook niet zozeer vaker geïnformeerd. Dat vindt eigenlijk pas plaats in de periode vanaf, ik denk, mei, juni. Dat gaat dan overigens in de regel mondeling. Dus er zijn in die tijd -- ik heb het nagekeken -- nauwelijks notities die aan mij gericht zijn, maar ...

De heer **Van Wijngaarden**:

En dat mondeling was bij dat actuaoverleg?

De heer **Hoekstra**:

Ja, en ook op andere momenten. De staatssecretaris komt ook in zwaarder weer, dus ik ga daar natuurlijk ook met hem over in gesprek, maar wat voor mij een kantelmoment is, is die uitspraak van de Raad van State. Vervolgens wordt de commissie aangekondigd waar dan vervolgens Donner voor wordt benaderd.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee, dat weten we allemaal. U zegt: het was voor mij een kantelmoment. Wat gebeurde er bij u?

De heer **Hoekstra**:

Voor mij was het moment waarop duidelijk werd dat er echt iets aan de hand was ... Door sommigen werd dat gedefinieerd als die avond van 4 juni. Ja, dan komt er nieuwe informatie, maar hoe gaat dat in de tijd? Er is op, geloof ik, 24 april die uitspraak van de Raad van State en die zegt dan voor het eerst dat er een andere uitleg mogelijk is van hoe de Belastingdienst dingen aanpakt. Dat betekent echt wat, want dit is een onderwerp waar veel

rechtzaken over gevoerd worden. Dan ziet vervolgens, denk ik, ook de secretaris-generaal scherp: daar moet echt wat mee; dat kunnen we ook niet zelf oplossen, want je komt dan meteen in de discussie van de slager die zijn eigen vlees keurt. Dus dan wordt er bedacht om er een commissie voor in te richten. Dat wordt ook een zware commissie.

De heer **Van Wijngaarden**:

Op welke commissie doelt u?

De heer **Hoekstra**:

De commissie-Donner. Dus eerst wordt de commissie aangekondigd in de ministerraad begin mei. Vervolgens wordt Donner als voorzitter aangezocht. Dat is natuurlijk een zwaargewicht, dus voor iedereen moet dan duidelijk zijn dat het geen kleinigheid is wat er onderzocht gaat worden. Dan is voor mij het volgende moment waarop ik zelf met de neus op de feiten en de ernst van de problematiek word gedrukt 21 mei, want dan is de staatssecretaris in het buitenland en dan ga ik naar het mondelinge vragenuurtje en word ik daar bevraagd over etnisch profileren. Die combinatie van die commissie en dat etnisch profileren en ook weer de informatievoorziening die ik daarover krijg, maakt dat dan duidelijk is dat er wat aan de hand is.

De heer **Van Wijngaarden**:

Wat voor vragen waren dat en van wie waren ze tijdens dat mondelinge vragenuur?

De heer **Hoekstra**:

Dat was het mondelinge vragenuur van 21 mei, van mevrouw Leijten. Mag ik iets schetsen van hoe dat dan gaat in dat mondelinge vragenuur?

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, met name omdat u aangeeft dat dat voor u een kantelmoment was. Dus dat vind ik interessant om te horen. Dus gaat uw gang.

De heer **Hoekstra**:

Bij zo'n mondeling vragenuur wordt er soms de dag van tevoren of soms die ochtend een vraag aangeleverd. Ik denk dat ik om 12.00 uur tijdens de onderraad bij Algemene Zaken doorkreeg van mijn secretaresse: er is een mondelinge vraag. Dus die vraag wordt dan gesteld om 14.00 uur of om 14.30 uur. Dan moet je in de Kamer verschijnen. Dus ik kom rond 12.30 uur op het ministerie aan en dan probeer je je voor te bereiden op die vraag. Dat ging natuurlijk over een onderwerp dat niet in mijn eigen portefeuille lag. Dus ik zat minder goed in die materie, maar wat dan opvalt, is dat ik dan een zaal tref met heel veel

ambtenaren waar ook discussie is over welke informatie ik aan de Kamer zou moeten geven ten aanzien van etnisch profileren.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dit was in een zaal in de Tweede Kamer?

De heer **Hoekstra**:

Nee, dat was in een zaal op het ministerie. In die zaal zitten verschillende ambtenaren en die geven mij verschillende suggesties ten aanzien van wat er wel en niet gebeurd is wat betreft de problematiek van het etnisch profileren en tot wanneer dat bestand waarin verschillende nationaliteiten werden opgeslagen, in gebruik zou zijn.

De heer **Van Wijngaarden**:

Waar zat het grote verschil tussen die suggesties?

De heer **Hoekstra**:

Ik zou het even na moeten zoeken, maar ik meen hoelang hier sprake van was. Ik ben dan zelf onaangenaam verrast over de onenigheid en ik begin dan door te vragen, maar het wordt onvoldoende duidelijk of etnisch profileren überhaupt heeft plaatsgevonden, hoe het precies zit met dat bestand en wanneer er gestopt is met het gebruiken van dat bestand, wat ook een van de kernvragen was van mevrouw Leijten. Op een gegeven moment is de tijd gewoon op en krijg ik uiteindelijk het advies van twee of drie mensen: blijf helemaal aan de veilige kant zitten, je weet niet zeker wat er wel of niet gebeurd is, dit moet breder onderzocht worden en je kan nu niet tegen de Kamer zeggen dat dit niet gebeurd is, want dat weet je gewoon niet zeker. Dus dat is dan ook mijn boodschap aan de Kamer. Ik spreek dan na dat vragenuur de secretaris-generaal en later ook, als die terug is, de staatssecretaris aan, omdat wat ik meemaak in de voorbereiding op dat vragenuur, evident niet goed genoeg is om een bewindspersoon voor te bereiden op een vragenuurtje over zo'n type onderwerp. Dat moet anders. Die informatievoorziening moet anders. Hij of zij moet kunnen vertrouwen op die informatie. Dus ik zeg dan tegen de secretaris-generaal dat ik vrees dat de staatssecretaris dit vaker aan de hand heeft en dat we dus in de informatievoorziening maar ook in de controle op dit soort dingen echt een andere aanpak moeten hebben. En ik spreek daar later ook met de staatssecretaris over, nog los van wat er op dit dossier gebeurt, want daar gaat dan vervolgens de Autoriteit Persoonsgegevens mee aan de gang.

De heer **Van Wijngaarden**:

Zat het kantelmoment er dan voor u in dat u dacht: hé, die informatievoorziening loopt niet zoals die zou moeten lopen? Of zat het ook in de inhoud van wat er tot u kwam?

De heer **Hoekstra**:

Het zit natuurlijk absoluut in de inhoud.

De heer **Van Wijngaarden**:

Wat dacht u toen?

De heer **Hoekstra**:

Ik zeg in dat vragenuurtje glashelder en de staatssecretaris ook op andere momenten dat etnisch profileren niet kan en niet mag en dat het gewoon niet acceptabel is. Maar het ongemakkelijke voor zowel de Kamer als mijzelf is dat niet helder wordt hoelang er wel gewerkt is met bestanden waar meerdere nationaliteiten in staan. Dan is de commissie-Donner al aangekondigd. Daar wordt dat overigens ook nog als opdracht aan meegegeven. Daarnaast is de Autoriteit Persoonsgegevens bezig. Daar komt men dan overigens pas in de zomer van dit jaar uiteindelijk met conclusies. Maar de combinatie van dat je op zo'n belangrijk onderwerp eigenlijk niet met zekerheid kan zeggen dat dat, hand in het vuur, niet gebeurd is, plus ...

De heer **Van Wijngaarden**:

En dat heeft u toen ook aan de Kamer gemeld?

De heer **Hoekstra**:

Ik heb tegen de Kamer gezegd dat ik niet kan garanderen dat dit goed is gegaan. Ik vat het even samen. Ik heb dus stelling genomen ten aanzien van etnisch profileren. Ik heb aangegeven dat dit uitgezocht moest worden en dat het erop lijkt dat dit niet gebeurd is, of woorden van gelijke strekking, maar dat ik vond dat dit moest worden uitgezocht. De combinatie van hoe dat wordt voorbereid plus het onderwerp plus het omgaan van de Raad van State -- dat vindt plaats op, ik geloof, 23 september of begin oktober -- maar ook het eerste stuk van het omgaan van de Raad van State, zoals dat juridisch heet, vindt plaats op 24 april. Daarom wordt Donner ingesteld. Die combinatie maakt dat iedereen dan wel het gevoel moet hebben: hier is echt iets aan de hand.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik wil even terug naar uw rol tegenover staatssecretaris Snel. U zat bij elkaar op de gang en u sprak elkaar regelmatig, dus u wist elkaar te vinden. Ik neem aan dat u voor hem op dit dossier vanaf dat voorjaar in toenemende mate ging fungeren als een soort sparringpartner. Is dat een juiste aanname?

De heer **Hoekstra**:

Ja, maar ik wil het ook niet mooier voorstellen dan het was. Ik ben mij in toenemende mate gaan bemoeien met überhaupt een aantal dossiers bij de Belastingdienst. Ik denk dat de staatssecretaris dat misschien niet altijd makkelijk vond. maar dat ook wel begreep gezien de importantie.

De heer **Van Wijngaarden**:

Waaruit maakte u op dat hij dat misschien niet altijd gemakkelijk vond? Dat klinkt wat eufemistisch.

De heer **Hoekstra**:

Ik bedoel het ook echt zoals ik het zeg. Het liefste wil je natuurlijk je eigen winkel runnen en als het goed genoeg gaat, dan gaat dat ook. De staatssecretaris was fantastisch op het gebied van fiscaliteit en heeft ook heel hard aan al deze dossiers getrokken, maar hij en ik zagen natuurlijk allebei dat er een aantal problemen heel hardnekkig was bij de Belastingdienst. Dus ik denk dat hij ook wel begreep dat gegeven mijn verantwoordelijkheid ik mij daarmee bemoeide.

De heer **Van Wijngaarden**:

Hoe zag die bemoeienis er concreet uit?

De heer **Hoekstra**:

Dan bedoelt u op het gebied van de toeslagen?

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja.

De heer **Hoekstra**:

We zijn daar natuurlijk intensiever met elkaar over in gesprek gegaan. Ik werd bijvoorbeeld geïnformeerd over die commissie. Ik weet dat de secretaris-generaal op een gegeven moment tegen mij zei: daar hebben we de heer Donner voor in gedachten, vind je dat een goed idee? Of misschien zei ze zelfs dat ze het gedaan had. Achteraf had ik natuurlijk gewild dat ik mij ook in die fase op dit specifieke dossier mij er intensiever mee had bemoeid. Tegelijkertijd was op dat moment het idee: we kunnen niet zelf hier ook de arbiter zijn in dit dossier, dit moet door een onafhankelijke commissie beoordeeld worden en dat moet Donner zijn. De verwachting was toen dat die er zou komen kort na de zomer. Dus dat was het tijdsgewricht waar je in juni zit.

De heer **Van Wijngaarden**:

U dacht toen: wij kunnen als slager niet ons eigen vlees keuren?

De heer **Hoekstra**:

Ja. Degene die heeft bedacht "we moeten dit objectiveren" is, ik denk, de secretaris-generaal, misschien in samenspraak met de directeur-generaal Belastingdienst, geweest. Ik vond dat zeer verstandig, omdat je anders opnieuw terecht zou komen in de discussie: ja, de Belastingdienst heeft dit weer eens even lekker zelf bedacht.

De heer **Van Wijngaarden**:

Van dat reflectieve vermogen van de Belastingdienst was u ook niet altijd even onder de indruk, heeft u net al aangegeven.

De heer **Hoekstra**:

Ik vond vooral ... Met wat er toen allemaal gebeurd was, vond ik dat richting de burgers die al deze ellende was overkomen, maar ook naar de Kamer, er geen enkele discussie mocht zijn over de objectiveerbaarheid van hoe dan verder. En dat zie je overigens ook terug in die discussie op 4 juni over die zogenaamde vaststellingsovereenkomst.

De heer **Van Wijngaarden**:

Daar komen we zo nog wel op. U ging niet alleen in gesprek met de staatssecretaris. De staatssecretaris ging ook in gesprek met getroffen ouders. Was u daar toen zelf ook al bij?

De heer **Hoekstra**:

Nee, dat was, ik meen, op 11 juni. Op 4 juni komt men achter een nieuw memo. Dat is hier eerder beschreven als kantelmoment, wat dus voor mij eerder ligt. Op 5 juni heb ik het Verantwoordingsdebat en daarna vlieg ik naar Japan voor de G20. Volgens mij kort na mijn terugkomst heeft de staatssecretaris dat gesprek. Ik herinner mij nog wel dat hij op de gang tegen mij zei dat dat een indrukwekkend gesprek was en dat hij zich ook eens te meer realiseerde hoe groot deze ellende was.

De heer **Van Wijngaarden**:

Wat zei u toen?

De heer **Hoekstra**:

Verschrikkelijk en dat moet dus opgelost worden.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat beeld dat het ongenadig hard was, drong toen ook wel bij u door?

De heer **Hoekstra**:

Ik denk dat pas later doordringt hoe hard het hele stelsel voor nog veel meer ouders is geweest. Maar dan is voor hem, voor mij en volgens mij voor alle betrokkenen glashelder dat dit echt ten volle moet worden opgelost voor de ouders. Dan is het dus bijna half juni en dan is overigens de verwachting dat kort na de zomer Donner zal komen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dan wil ik het nog met u hebben over de ADR. Dat staat voor Auditdienst Rijk en valt onder uw verantwoordelijkheid.

De heer **Hoekstra**:

Klopt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Die gaan dan de overige CAF-zaken onderzoeken, want we hebben CAF 11 en we hebben overige CAF-zaken. Heeft de staatssecretaris die toezegging nog eerst met u besproken?

De heer **Hoekstra**:

Nee. Het zal mij vast zijn meegedeeld; dat kan ik niet reproduceren. Die ADR valt formeel onder mijn verantwoordelijkheid, maar die kan gewoon onderzoeken als de Rekenkamer of als een andere bewindspersoon dat vraagt en heeft geen toestemming van mij nodig.

De heer **Van Wijngaarden**:

Het onderzoek naar de overige CAF-zaken: heeft de staatssecretaris u daarin geadviseerd of heeft u het daar met hem over gehad om te kijken of het breder is dan alleen CAF 11?

De heer **Hoekstra**:

Nee, met name in de tweede helft van 2019 komt die vraag steeds nadrukkelijker op tafel. Ik las trouwens in de stukken ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Maar heeft u er indringend of minder indringend met de staatssecretaris over van gedachten gewisseld: moeten we nou die Auditdienst Rijk laten onderzoeken of dit probleem breder is dan alleen CAF 11? Heeft u daar nadrukkelijk bij stilgestaan?

De heer **Hoekstra**:

Nee, niet ten aanzien van de Auditdienst Rijk. Ik las in de stukken wat betreft de Auditdienst Rijk: dat idee bestaat, maar die gaat pas later aan het werk.

De heer **Van Wijngaarden**:

U zegt "niet ten aanzien van de ADR", maar ten aanzien van wat dan wel waar het gaat om te kijken of het breder is en of het misschien een veel groter probleem is dan men tot dan toe dacht?

De heer **Hoekstra**:

In mijn herinnering is het zo dat in de periode van juni het voor alle betrokkenen en zeker voor de staatssecretaris evident is dat er iets verschrikkelijk is misgegaan. Hij wil dan ook echt aan de slag. Hij wil zorgen dat het wordt opgelost, dat er recht wordt gedaan aan de ouders. Dan is de focus in mijn herinnering zeker voor de zomer heel erg gericht op CAF 11. Die gaat echt over die 300 ouders. Dan komt pas na de zomer de vraag op de tafel: maar hebben we niet een nog veel groter probleem? Dat komt in mijn herinnering pas echt oktober, november prominent op tafel. Dan is ook nog niet precies duidelijk: is dat probleem heel veel groter voor alle ouders buiten CAF 11 en zijn het bijvoorbeeld alle CAF-zaken?

De heer **Van Wijngaarden**:

In dat onderzoeken en het opwerpen van die vraag, welke risico's zag u daarin?

De heer **Hoekstra**:

Wat vanuit de Belastingdienst en wat vanuit Juridische Zaken natuurlijk af en toe wordt teruggegeven, wat overigens heel vaak bij Juridische Zaken en de Belastingdienst gebeurt, is: precedentwerking. Maar daar is de houding van zowel de staatssecretaris als van mij: prima, dan moet je daarnaar kijken, maar dit moet opgelost worden.

De heer **Van Wijngaarden**:

U heeft het over precedentwerking, maar heel veel mensen volgen niet meteen wat daarmee wordt bedoeld. Dus wat is dat in uw woorden en hoe werd er in uw beleving door u op gereageerd?

De heer **Hoekstra**:

In zijn algemeenheid is het natuurlijk zo dat vanuit het gelijkheidsbeginsel, dat verankerd is in artikel 1 van de Grondwet, geldt dat als je iets toestaat of doet voor de ene burger, je een gelijk geval gelijk moet behandelen, dus dan moet dat ook kunnen gelden voor een andere burger. Dus dat betekent dat als je ergens een uitzondering wil maken, je daar een juridische

titel voor moet hebben, want anders heeft elke andere burger met een soortgelijke situatie daar recht op. Dus ik vind het op zichzelf niet gek vanuit hun verantwoordelijkheid dat men bij Juridische Zaken of bij de Belastingdienst ook wijst op het mogelijke gevaar van precedentwerking. Maar het is ook zo dat de staatssecretaris er echt op gebrand is in die fase en ook doorheeft dat het misgaat, waarbij hij ook onder grote druk staat van de Kamer, dat hier gewoon recht wordt gedaan. Dus dat is noch bij hem noch bij mij op een of andere manier een belemmering om het klein te houden of zo.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik probeer even te laten bezinken wat u zegt. U zegt dat dat de houding was bij u en bij de staatssecretaris, maar tegelijkertijd geeft u aan dat u het op zichzelf te begrijpen vindt dat er vanuit Juridische Zaken wordt gewezen op het mogelijke gevaar van precedentwerking. Vanuit Juridische Zaken, vanuit een bestuursorgaan dat de Belastingdienst ook is, zou het toch evenzeer of misschien zelfs wel logischer zijn dat erop wordt gewezen dat in gelijke gevallen dan ook recht moet worden gedaan?

De heer **Hoekstra**:

Zeker, maar ik kan niet goed genoeg onderscheiden wat precies vanuit Juridische Zaken en wat vanuit de Belastingdienst kwam. Ik weet wel dat er in die discussies ook weleens op die rechtsfiguur van precedentwerking is gewezen. Dat gebeurt overigens vaker bij de Belastingdienst omdat het bij heel veel onderwerpen speelt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Werd er in uw ogen niet te eenzijdig op gewezen? U geeft zelf namelijk net aan: dit is waar we op werden gewezen, maar de staatssecretaris en ik hadden een andere houding.

De heer **Hoekstra**:

Nee. Ook de secretaris-generaal was van mening dat hier echt gewoon recht gedaan moest worden. Dat was ook de gedachte ten aanzien van Donner. Daarmee objectiever je het en blijf je dus ook helemaal weg bij wat voor type verwijt dan ook.

De heer **Van Wijngaarden**:

En andere risico's speelden op dat moment geen rol of zorgen in uw hoofd?

De heer **Hoekstra**:

Die precedentwerking?

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee, waren er behalve de juridische precedentwerking nog andere risico's waar u zich op dat moment zorgen over ging maken?

De heer **Hoekstra**:

Nee. Volgens mij heeft u gisteren aan de staatssecretaris gevraagd of er ook nog een budgettaire vraag speelde. Die is er niet. Ook daar is het op zichzelf best begrijpelijk dat de Inspectie der Rijksfinanciën normaal gesproken op heel veel onderwerpen zegt: het kan wel een onsje minder. Maar ik heb naar mijn beste weten geen enkele notitie ontvangen waarin zoiets stond. Voor mij maar ook voor de secretaris-generaal was duidelijk dat hier gewoon recht gedaan moest worden. Het moest opgelost worden. Als je al een dilemma zou hebben gevoeld, wat ik niet voelde en wat de staatssecretaris niet voelde, geef je met het uit handen geven van dit dossier aan Donner, dat daarmee ook uit handen. Want hij zou er dan ook over adviseren en dat heb je dan te volgen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dan komt er een crisisorganisatie CAF 11, die wordt ingericht in juni 2019. Is het instellen daarvan van tevoren met u besproken?

De heer **Hoekstra**:

In mijn herinnering is mij verteld hoe dat zou gaan functioneren met daarin de plaatsvervangend directeur-generaal Fiscale Zaken in de lead en niet de directeur-generaal, en vervolgens gaat men aan de gang. U heeft ook hier besproken en natuurlijk ook gezien de evaluatie van die periode.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat hebben we inderdaad gezien. Het komt dus tot u dat er eigenlijk een crisis is binnen uw ministerie. Je zou kunnen spreken van een dubbele crisis. Een mogelijke politieke crisis, maar ook de crisis voor de ouders werd indringend duidelijk, dus in die zin een dubbele crisis. Ik ben benieuwd hoe nadrukkelijk u daarbij was betrokken. Of nam u gewoon kennis: er is een crisisteam ingesteld en ik volg dat op gepaste afstand?

De heer **Hoekstra**:

Nee, ik had natuurlijk ... Ik zat niet opeens in dat crisisteam of zo. Los van alle andere problemen die er speelden, is de staatssecretaris in die periode maar zeker in de periode na de zomer met niks anders meer bezig dan dit onderwerp, ook vanwege Kamerdebatten en dingen in de media. Ik vond het verstandig dat men hier een crisisorganisatie voor inrichtte.

Ik vond er ook veel voor te zeggen dat men daar de plaatsvervangend directeur-generaal Fiscale Zaken voor ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Dus u heeft daar niet formeel mee ingestemd maar wel informeel?

De heer **Hoekstra**:

Er is volgens mij niet aan mij gevraagd: wilt u ja of nee zeggen? Wat ik niet meer weet, is of men gezegd heeft "we gaan dit doen en vind je dat een goed idee"? of "we hebben dit gedaan". Maar men had, denk ik, wel kunnen navoelen dat ik het ook verstandig vond dat er meer aandacht voor kwam en dat er überhaupt een crisisorganisatie zou worden opgetuigd. Daar was ik ook voorstander van. Ik heb ook eerder bij herhaling gezegd: hier moet meer op gebeuren. Ik ben natuurlijk ook in die periode met de staatssecretaris en ook met anderen in het kabinet in gesprek gegaan over: wat is hier aan de hand en hoe kan ik helpen?

De heer **Van Wijngaarden**:

Wie waren die anderen in het kabinet?

De heer **Hoekstra**:

Ik heb er in die fase een keer met de minister-president over gesproken en ik ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Wanneer was dat?

De heer **Hoekstra**:

Ik denk in de periode juni, juli. Ik meen ook een keer met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in zijn rol als waarnemend vicepremier gesproken te hebben.

De heer **Van Wijngaarden**:

Kunt u dan hun beider reacties kort schetsen?

De heer **Hoekstra**:

Ik heb aan hen willen aangeven wat er gebeurde en waarmee we aan de gang waren. Ik heb ook willen schetsen de ingewikkelde politieke situatie.

De heer **Van Wijngaarden**:

Hoe reageerden ze?

De heer **Hoekstra**:

Dit is echt even op hoofdlijnen. Ik heb met de minister-president in mijn herinnering ook besproken het type acties waarmee wij aan de gang waren. Dat was overigens een gesprek waar ook de secretaris-generaal van Algemene Zaken bij was, omdat ik mij ook kon voorstellen dat de secretaris-generaal van Financiën mogelijk weer contact met hem zou hebben. En ik heb met de waarnemend vicepremier van D66 ook willen bespreken het politiek zware weer waar de staatssecretaris in dreigde te komen of, misschien moet je zeggen, al zat, wat dat in mijn optiek vroeg van hem vroeg en wat dat vroeg van mijzelf en hoe daarmee om te gaan.

De heer **Van Wijngaarden**:

Wat vroeg dat van hem?

De heer **Hoekstra**:

Zoals de staatssecretaris zelf gisteren heeft aangegeven, heeft hij het ontzettend goed gedaan op het gebied van fiscaliteit en op heel veel dossiers, maar hij heeft af en toe ingewikkeld gevonden de advisering en de defensieve houding die, zoals hij dat beschreef, kwam vanuit de dienst en de Kamer. Te kiezen klinkt misschien een beetje raar, maar hij gaf volgens mij gisteren aan dat hij achteraf vond dat hij te vaak op de lijn van de dienst is blijven zitten.

De heer **Van Wijngaarden**:

Niet vaak genoeg dan?

De heer **Hoekstra**:

Wat zegt u?

De heer **Van Wijngaarden**:

Niet vaak genoeg?

De heer **Hoekstra**:

Ik denk dat zijn eigen reflectie, die ik onderschrijf, is dat als je naar dit dossier kijkt, je ziet dat heel veel dingen op een gegeven moment via de media of bij Kamerleden terechtkomen en dat die daarop bevragen en dat de reactie van de organisatie maar mondjesmaat komt. Dat is ook voor de Kamer in zekere zin duwen en trekken. De staatssecretaris zei hier gisteren "ik ben te lang meegegaan in die houding van de dienst, in die defensieve houding", zoals hij dat beschreef, en ik denk dat die zelfreflectie klopt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Als u zegt "te lang", dan heeft u het over de factor tijd, want het is natuurlijk allemaal tijd die voor die ouders doortikte, waardoor het aantal problematische gevallen ook kon blijven toenemen.

De heer **Hoekstra**:

Ja, en dat is zo dramatisch. In politieke termen, in de termen waarin wij leven, denk je: er wordt een commissie ingesteld medio mei in de ministerraad met een rapport dat er uiteindelijk is in november. Dat is voor Haagse begrippen misschien best snel. Maar -- ik heb die ouders natuurlijk ook zelf aan mijn bureau gehad -- als je als ouders in de schulden zit en vaak nog andere problematieken hebt, dan is elke week en elke dag er gewoon een te lang.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat brengt mij ook bij de beslissing waarover u het al eerder had en die u ook onderschreef, om dit bij de commissie-Donner neer te leggen. Toen u de beslissing nam om de commissie-Donner in te stellen, was het natuurlijk wel weer zo dat daardoor impliciet ook het besluit werd genomen: dit gaat dan nog weer maanden langer duren. Hoe stond dat op uw netvlies toen u besloot om dit bij een commissie neer te leggen om dit uit te zoeken, waardoor je weet dat het in ieder geval nog maanden langer gaat duren? Dus op dat moment werd wel indringend duidelijk dat er een ernstig probleem was. De precieze aard en omvang en afbakening van het probleem waren nog niet helemaal helder. Vandaar die commissie. Maar er was natuurlijk al heel veel wel helder. Waar ik nieuwsgierig naar ben, is hoe dan zo'n besluit gaat van: laten we het pas doen als we alles helemaal helder hebben -- ik zal niet zeggen tot drie decimalen achter de komma, maar in ieder geval helderder dan wat het nu is -- en laten we dan pas echt tot actie overgaan in plaats van op basis van wat we nu weten, actie ondernemen om de rest ondertussen uit te zoeken. Dat laatste had natuurlijk ook gekund op dat moment. Of niet?

De heer **Hoekstra**:

Zeker. Ik denk -- en dat kunnen we ons allemaal aanrekenen en dat kan ik mijzelf ook aanrekenen -- dat dit dossier vergeven is van dat type momenten, waarbij je best nog iets had kunnen uitzoeken maar je wel al eerder had moeten zeggen: ja, oké, maar dit is zo evident niet goed genoeg, we stoppen in ieder geval bijvoorbeeld de invordering of we stoppen in ieder geval met die discussie over opzet/grove schuld.

De heer **Van Wijngaarden**:

En die vraag is toen niet op tafel gekomen?

De heer **Hoekstra**:

Nee. Er is natuurlijk wel op tafel gekomen die discussie in juni over die zogenaamde vaststellingsovereenkomst en dat bedrag van die € 5.000. Dat speelt begin juni. Aanvankelijk lijkt dat misschien een manier om in ieder geval iets te kunnen doen. Daarvan trekt dan de staatssecretaris, ook gehoord iedereen, de conclusie ... Het nadeel van zo'n vaststellingsovereenkomst is dat er in juridische termen ook sprake is van finale kwijting. Dan ontnem je daarmee ook de ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Daar komen we ook nog op, maar het gaat mij nu om de afweging zoals u die net ook onderschreef, namelijk: we hadden op dat moment best al met de kennis die we toen hadden acties kunnen ondernemen die voor ouders ook direct een verlichtend effect hadden kunnen hebben. Die keuze, die afweging is niet gemaakt en is toen niet op tafel gekomen?

De heer **Hoekstra**:

Nee, en ik denk dat dat zeker had moeten. Misschien niet bij het instellen van Donner in mei, maar wel in juni, juli, want dan is nog veel meer van de problematiek en de casuïstiek bekend.

De heer **Van Wijngaarden**:

U heeft bevestigend beantwoord.

De heer **Hoekstra**:

Zeker.

De heer **Van Wijngaarden**:

Zou je het aldus kunnen samenvatten? Donner was op zich een nuttige exercitie. Het was dus mogelijk om eerder al dingen te doen, maar dat is niet gebeurd omdat men het eerst nader wilde uitzoeken. Zou je hiervan ook kunnen zeggen: het betere is een beetje de vijand geworden van het goede?

De heer **Hoekstra**:

Ja, misschien wel. Er is heel erg veel ontzettend misgegaan waardoor ouders enorm zijn beschadigd zijn en er enorm veel last van hebben gehad. Maar als ik terugkijk naar dit dossier is mijn reflectie nog meer: ja, dan kost Donner ook nog weer een aantal maanden en om een aantal redenen stelt hij dat rapport nog uit van kort na de zomer naar november, maar het echt fruinende van het dossier is dat er al veel langer iets aan de hand is en dat

dat pas zo nadrukkelijk op de agenda komt in 2019 door die uitspraak van de Raad van State, maar ook door de combinatie van berichten in de media en vragen van Kamerleden.

De heer **Van Wijngaarden**:

Vanuit de Tweede Kamer, ja.

De heer **Hoekstra**:

Dat is het misschien wel het meest zorgelijke, dat als die twee dingen niet waren gebeurd, het zeer de vraag is of wij hier vandaag zouden hebben gezeten.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat brengt ons terug bij de informatiehuishouding ook binnen het ministerie zelf.

De heer **Hoekstra**:

Absoluut. Absoluut.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik heb nog een specifieke vraag over een Kamerbrief van 11 juni 2019 over de CAF 11-zaak. Ik vermoed dat u ook enigszins betrokken bent geweest bij het opstellen van die brief.

De heer **Hoekstra**:

Ik denk niet bij het opstellen. Ik heb in die periode natuurlijk wel veel contact gehad met de staatssecretaris en de secretaris-generaal. Ik herinner mij niet dat ik heb zitten meeschrijven aan een brief, maar, eerlijk gezegd, dat weet ik gewoon niet.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat weet u niet meer. Ik kom nog even bij het compenseren. In juni 2019 wil staatssecretaris Snel de bij de CAF 11-zaak betrokken ouders tegemoet gaan komen. Hij heeft dat voornemen met u besproken. Klopt dat?

De heer **Hoekstra**:

Ja. Ik verwees net al naar die fase in de week van 4 juni. Dat gaat dan onder andere over de mogelijkheid van een vaststellingsovereenkomst. En hij en ik zijn het er volstrekt over eens dat er compensatie moet komen en dat het gewoon moet worden opgelost. En dat meldt hij dan ook in de ministerraad van 7 juni, waarbij ik overigens niet aanwezig ben. In zo'n ministerraad spreek je, zeker als je samen van één departement komt, met één mond, maar hij zit daar ook namens mij.

De heer **Van Wijngaarden**:

U wist ook wel dat hij dat daar ging zeggen?

De heer **Hoekstra**:

Ja, en ik was het daar ook zeer mee eens.

De heer **Van Wijngaarden**:

U was het daarmee eens. Ging dat nog over die € 5.000?

De heer **Hoekstra**:

De vraag die dan opkomt is: is zo'n vaststellingsovereenkomst met die € 5.000 eigenlijk een vondst om precies te doen waar u net naar vroeg? Is dat iets wat je alvast op de korte termijn kan doen in afwachting van Donner? Daarvan is de conclusie dat het toch twijfelachtig is of dat nou de oplossing is, ook omdat dat voor sommige ouders misschien evident te weinig is en je ook wil voorkomen dat het lijkt alsof je er daarmee dan vanaf bent. Dus uiteindelijk wordt er dan voor gekozen om dat niet te doen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Sorry. U omschrijft het als iets heel logisch, als een soort aanname, maar dat hoeft toch niet per se? Je kan toch zeggen: er is hier evident iets mis, hier heeft u een eerste schadevergoeding van € 5.000, mocht de schade groter zijn, dan hoort u dat en overigens is van een of andere geheimhoudingsclausule ook geen sprake, want die zetten we niet in de vaststellingsovereenkomst? Dus wat was dan het grote nadeel of bezwaar om dat op die manier toch te doen?

De heer **Hoekstra**:

Dat kan ik niet ... Dat zijn gesprekken die plaatsvinden op, ik denk, 4, 5, 6 juni. Op 4 juni wordt de nieuwe informatie gevonden. Daar heeft de oud-directeur-generaal van de Belastingdienst naar verwezen. Op 5 juni zit ik voor Verantwoordingsdag in de Kamer en die middag vlieg ik naar Japan, waar ik een vergadering heb van de G20 en ik met Europese collega's over een aantal andere onderwerpen aan de gang moet. Dus ik kan dat niet in zo veel detail reproduceren. Ik ben eerlijk gezegd, denk ik, ook niet bij die gesprekken geweest. Ik ben het zeer eens met de weg die de staatssecretaris wil bewandelen, namelijk ook tegen de ministerraad zeggen: dit moet opgelost worden en daar gaan we ook gewoon voor betalen. Dan vindt er ook nog die discussie over de vaststellingsovereenkomst plaats. Daar wordt het in ieder geval besproken, hoor ik dan en kan ik op zichzelf ook volgen dat men zegt: laten we nou ook uitkijken dat we niet iets doen waardoor burgers zich vooral schaakmat gezet hebben gevoeld. Is dat een goede afweging geweest? Ja, daar kan je echt

over discussiëren, want ik gaf u net al aan dat je achteraf zou hebben gewild dat je zowel in mei als ook met een grotere groep ouders in oktober, november, december ten minste de pauzeknop had ingedrukt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Je had natuurlijk het een kunnen doen en het ander niet hoeven te laten.

De heer **Hoekstra**:

Exact.

De heer **Van Wijngaarden**:

En het is hier heel binair gegaan. Het is of nu iets doen, of straks.

De heer **Hoekstra**:

Dat is overigens ook exact de reden dat ik ook in het overdrachtdossier, nadat ik tijdelijk ben ingevallen, richting staatssecretaris Van Huffelen op een aantal van dit soort dingen aangeef: maak nou gebruik van die mogelijkheid bij alles wat je nog tegenkomt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Er lagen inderdaad ook een notitie en een advies van de landsadvocaat. Die wezen ook allemaal op de juridische risico's met het tegemoetkomen van de gedupeerde ouders. Die adviseerde om te wachten op de commissie-Donner.

De heer **Hoekstra**:

Dat heb ik niet gezien. Dat is niet met mij besproken en dat heb ik ook niet gezien. Maar ik heb in de voorbereiding hierop begrepen dat het op zichzelf ook logisch is dat je zo'n advies vraagt. Dat heeft men ongetwijfeld hoog ambtelijk en ik denk ook met de staatssecretaris besproken.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, vermoedelijk. Dat was dan allemaal voor de ministerraad van 7 juni, denk ik.

Er is nog een korte vraag van collega Belhaj.

Mevrouw **Belhaj**:

Toch nog even over de vaststellingsovereenkomst. In uw beantwoording geeft u heel erg sterk aan dat het betrekking had op de consequenties voor de mensen zelf. Maar weet u nou of die discussie over een vaststellingsovereenkomst ook betrekking had op de angst dat de

wijze waarop je ermee omgaat en de wijze waarop je een vergoeding geeft an sich al een precedentwerking zou kunnen hebben voor allerlei andere onderwerpen?

De heer **Hoekstra**:

Die indruk heb ik echt niet. Ik was voor een groot gedeelte van de tijd waarin die discussie liep, überhaupt niet in Nederland. Dus ik kan ook niet exact reproduceren op welk moment bijvoorbeeld dat advies van de landsadvocaat nog besproken is met de directeur-generaal, de secretaris-generaal en de staatssecretaris. Dat geldt ook voor die andere elementen. Want ik zat letterlijk vanaf die woensdagmiddag aan de andere kant van de wereld.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat is duidelijk. Dat heeft u al een paar keer aangegeven. Maar als je zo'n dossier hebt, waarbij je zulke afspraken wilt maken ... Heeft u een ongedekte cheque gegeven aan de heer Snel? U was al betrokken. Het was niet uw dossier, maar u was betrokken. Het lijkt me dat u dan toch in bepaalde mate wel degelijk betrokken was? Dit gaat ook over financiële implicaties als je zoiets doet, doordat je die betalingen moet doen. En daar bent u helemaal niet van op de hoogte gesteld?

De heer **Hoekstra**:

Nee, maar het is echt anders. De staatssecretaris en ik waren allebei van mening ... Hij heeft overigens zelf de conclusie getrokken: dit moet gerepareerd worden, linksom of rechtsom. Dat moet ik hem echt nageven. En ik heb hem daar van harte in gesteund. Dat betekent dat er dan vervolgens naar varianten wordt gezocht. Een van de varianten die onderzocht wordt, is die met die zogenaamde vaststellingsovereenkomst. Ik weet niet meer wie die variant bedacht heeft en op welk moment in de tijd die is afgeschoten. Maar uiteindelijk is het zo dat hij die variant laat varen, dat hij naar de ministerraad gaat en daar klip-en-klaar zegt: jongens, dit moet worden betaald.

Mevrouw **Belhaj**:

Maar ik wilde even ...

De heer **Hoekstra**:

U vraagt naar de financiële consequenties. Even in alle eerlijkheid: voor de ouders gaat het hier om hele relevante bedragen. Maar de staatssecretaris noch ik vond iets anders moreel verdedigbaar dan hier een beweging op maken in de richting van de ouders. Dat is een. En twee: als je kijkt naar de begroting van het ministerie of überhaupt naar de rijksbegroting, dan is dit type bedragen te klein om daar dat type vragen bij te stellen.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat begrijp ik. Maar wat natuurlijk wel vaak gebeurt op verschillende dossiers, is dat er gekeken wordt naar mogelijke consequenties. Als er een wens is om een probleem op te lossen, dan is er ook altijd een focus dat het een precedentwerking kan creëren. Dat betekent dat als je denkt "we doen een regeling voor deze mensen", dat consequenties kan hebben voor andere regelingen.

De heer **Hoekstra**:

Zeker.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat betekent ook dat het logisch is dat de landsadvocaat, de juristen, altijd tegen bewindspersonen zal zeggen: let op, als jij dit doet, dan krijg je vier andere ministers aan de telefoon die zullen zeggen dat zij ook nog vier andere soortgelijke problemen hebben. Dat betekent dus dat je niet alleen moet kijken naar de financiële consequenties van dat voorstel voor die mensen, maar dat je ook moet kijken naar de totale financiële implicaties. Daarom vraag ik dat nu. Tenzij ik iets zeg wat niet klopt.

De heer **Hoekstra**:

Dat is natuurlijk überhaupt vaak het dilemma en het voorrecht van een minister. En zeker bij Financiën zie je dat. Je hebt vaak een verschillende advisering vanuit verschillende kanten van het huis. Het voorrecht en het dilemma is dat je dan zelf een knoop moet doorhakken. De lijn van de staatssecretaris was echt: goed, dan gaan we dat op een juiste manier afbakenen. Dan gaan we kijken hoe niet zo meteen iedereen die ooit een enkele toeslag heeft gekregen, hier aanspraak op kan maken. Dat zijn namelijk misschien 6 miljoen huishoudens. Maar we gaan het wel doen. Dat is de hoofdlijn. We gaan gewoon compenseren.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik probeer het nog even voor mezelf af te spelen als een film. Dat doet u eigenlijk ook. Op een gegeven moment drong de genadeloosheid voor die ouders van het hele regime, het hele toeslagenregime als het gaat om de kinderopvangtoeslag, tot u door.

De heer **Hoekstra**:

Ja.

De heer **Van Wijngaarden**:

U was het eigenlijk met de staatssecretaris eens dat die ouders gecompenseerd moesten

worden, dat mensen recht gedaan moest worden, ook als er vergelijkbare gevallen zijn. U wees al op het gelijkheidsbeginsel: gelijke gevallen gelijk behandelen, ongelijke gevallen ongelijk behandelen. Op een gegeven moment vindt die discussie over de compensatie plaats in de ministerraad. Daar is de staatssecretaris bij. U bent er niet bij. U gaat rond die tijd richting Japan voor de G20.

De heer **Hoekstra**:

Twee dagen eerder.

De heer **Van Wijngaarden**:

Precies. Dus u bent in Japan. Dan komt u terug en dan hoort u de uitkomst van de ministerraad. Ook al waren de genadeloosheid en de ernst van de problematiek al tot u doorgedrongen en vond u dat mensen gecompenseerd moesten worden, toch was de uitkomst van de ministerraad: nee, we compenseren nu nog even niet; eerst gaat een commissie dit nog even uitzoeken. U was de eindbaas van het ministerie. Had u nou op dat moment niet alsnog, ook omdat u hier zo bovenop zat, actie kunnen ondernemen?

De heer **Hoekstra**:

Daarmee gaat u eigenlijk terug naar de vraag die u hiervoor stelde in die dialoog over: wat gebeurt er met het instellen van Donner? Ik vind echt, terugkijkend, dat je op allerlei momenten eerder de pauzeknop had moeten indrukken.

De heer **Van Wijngaarden**:

Maar terugkomen uit Japan was toch ook zo'n moment?

De heer **Hoekstra**:

Allerlei varianten zijn dan door de complete ambtelijke top en de staatssecretaris verkend. Dan is dat voorgelegd in de ministerraad. Dan is er, anders dan wel in de media is beweerd, in de ministerraad steun van andere bewindspersonen om ook inderdaad ruimhartig uit te keren. Ik weet niet precies hoe de staatssecretaris het in de ministerraad heeft geformuleerd, maar er is steun om ruimhartig uit te keren of woorden van gelijke strekking. Daar is steun voor. Dan is het half juni. Dan lijkt "kort na de zomer" best dichtbij. Dus op zichzelf vind ik het wel verdedigbaar dat we toen op die route zijn doorgegaan. Maar ik ben het gewoon met u eens -- wat ik u net eerder ook zei -- dat er allerlei momenten zijn in dit dossier waarvan je kan denken: hadden we daar maar eerder het nette onderzoek, en dan de finale compensatie of hoe het er precies uitzag, weten te combineren met op de korte termijn iets doen wat gewoon heel veel ellende voor mensen had voorkomen. Dat is natuurlijk het verschrikkelijke in dit dossier.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik geef het woord terug aan mevrouw Belhaj.

Mevrouw **Belhaj**:

We gaan toch nog even een ding goed afconcluderen, want anders blijven daar misverstanden over bestaan. Dat gaat over de financiële consequenties. U heeft net duidelijk aangegeven dat u weet dat er adviezen zijn gegeven over waarom je het wel of niet met een vaststellingsovereenkomst zou moeten doen of dat je zou moeten willen wachten tot het besluit van Donner. U weet niet in welke mate een van die juridische adviezen ook te maken had met het feit dat deze constructie zou kunnen leiden tot een dusdanige precedentwerking en een dusdanige financiële consequentie voor de totale begroting, waardoor besloten is om die vaststellingsovereenkomsten niet te gebruiken.

De heer **Hoekstra**:

Nee, zo is het in mijn herinnering gewoon echt niet gegaan. Ik zal ongetwijfeld ergens in die periode gehoord hebben, teruggekoppeld hebben gekregen van de secretaris-generaal, dat ook de landsadvocaat nog in een bepaalde richting had geadviseerd. Maar de hoofdlijn die de staatssecretaris uiteindelijk besluit te volgen ... Ik zei net richting de heer Van Wijngaarden: ik vind dat ook echt verdedigbaar. Het is dan half juni. Dus daar is echt de gedachte: we zijn er nu bijna, en dan hebben we het in één keer goed geregeld.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké.

De heer **Hoekstra**:

Maar niks was minder waar. Dat is natuurlijk de tragiek.

Mevrouw **Belhaj**:

We gaan naar Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Rond de ministerraad van 7 juni en de brief van 11 juni 2019 over de CAF 11-zaak geeft SZW meerdere keren aan dat het bevreemd is over de financiële gevolgen van het compenseren van CAF 11-ouders. Dit had te maken met verschillende aspecten rond de financiering van het compenseren van de gedupeerde ouders. Ik ga er u even een aantal voorleggen en dan wil ik weten of u dit herkent. Sociale Zaken en Werkgelegenheid geeft ambtelijk bijvoorbeeld aan dat de minister van Financiën, als hij zijn staatssecretaris wil redden, zelf maar de portemonnee moet trekken. Dat ging over een kostenpost die toen werd ingeschat op 20 miljoen voor het met terugwerkende kracht toekennen van toeslagen. Herkent u dit?

De heer **Hoekstra**:

Nee. Ik heb natuurlijk in de media de ambtelijke discussies gezien die er kennelijk ook hebben gespeeld, maar ik heb dat toen, naar aanleiding van de ministerraad, niet teruggekoppeld gekregen. Ik zou de notulen moeten nalezen, maar volgens mij heeft ook de minister van Sociale Zaken de staatssecretaris gesteund in de lijn van compenseren.

Mevrouw **Belhaj**:

Duidelijk. De secretaris-generaal van het ministerie van Financiën, mevrouw Mulder, verklaarde vorige week.

De heer **Hoekstra**:

Mevrouw Mulder is van Sociale Zaken.

Mevrouw **Belhaj**:

Ja, u heeft helemaal gelijk. Mevrouw Mulder van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verklaarde dat zij vond dat het compenseren van de ouders generaal gefinancierd zou moeten worden. Dit houdt in dat de extra uitgaven niet gedekt hoeven te worden binnen de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De heer **Hoekstra**:

Ja, die opvatting is een typische opvatting van ministeries die denken dat ze ergens een rekening voor krijgen, zou ik bijna willen zeggen. Overigens wordt het hele bedrag, een bedrag van 500 miljoen geloof ik, uiteindelijk bij de Najaarsnota 2019 apart gezet, generaal.

Mevrouw **Belhaj**:

U doet alsof het vanzelfsprekend is. Geld was eigenlijk geen probleem. We wilden het allemaal oplossen. Maar interessant is natuurlijk wel dat wij in de berichtgeving tussen verschillende topambtenaren gewoon iets zien wat natuurlijk heel vaak gebeurt: er is een probleem, wie gaat dat betalen?

De heer **Hoekstra**:

Zeker.

Mevrouw **Belhaj**:

U en anderen geven hier aan: nee, dat speelde echt geen rol. Maar we zien op de achtergrond dat de ambtelijke top daar wel met elkaar over aan het soebatten of aan het discussiëren is. Dat komt een beetje raar over. Begrijpt u dat?

De heer **Hoekstra**:

Ja, nee. Kijk, u verwijst naar e-mails die tussen topambtenaren onderling gestuurd zijn. Die e-mails heb ik niet ontvangen. Als u mij, zonder dat ik die e-mails zou kennen, had gevraagd of ik denk dat het voorstelbaar is dat er zo'n discussie plaatsvindt, zou ik zeggen: absoluut, want dit gebeurt op vrijwel elk onderwerp. Er komt op een gegeven moment een rekening en er ontstaat een discussie: voor wie is die rekening? Elk departement probeert in ieder geval om die rekening niet zelf te krijgen. Dat herken ik volledig. Wat ik heb willen aangeven, is dat mijn herinnering echt is, met alle discussies die er speelden, dat de staatssecretaris van Financiën niet heeft geprobeerd om voor een dubbeltje op de eerste rij te zitten in de compensatie en dat ik hem daarin gesteund heb. Dat is mijn herinnering aan hoe het gegaan is.

Mevrouw **Belhaj**:

Dan ga ik u toch een klein citaat voorlezen dat uit het verhoor met mevrouw Mulder is gekomen: "Ik weet niet meer helemaal wat en wanneer, maar ik weet wel dat wij aan onze bewindslieden hebben meegegeven: hoe sneller compenseren, hoe mooier het is. Maar er zijn twee punten die we wel spannend vinden. Het ene is de rechtszekerheid en dat dan eigenlijk op twee manieren; of de precedentwerking, eigenlijk op twee manieren in de zin van weten we precies waar we het over hebben en gaat dit iets betekenen voor de rechtszekerheid?" Dat hebben we net ook al met elkaar besproken. "Dat is geen zelfstandige reden om nu niet te compenseren." Volgens mij staat er "let op". Ja, inderdaad: "Let op, als we hier de rekening accepteren, dan werkt dat. Dan had het kunnen zijn dat het uiteindelijk voor het geheel dat er later nog uit kan komen; zo zou het zijn." Vergeef me dat het af en toe gekke zinsconstructies zijn ...

De heer **Hoekstra**:

Dit is wat zij in het verhoor heeft gezegd, begrijp ik.

Mevrouw **Belhaj**:

Ja.

De heer **Hoekstra**:

Dat lijkt dan niet helemaal niet congruent te zijn met de eerdere e-mailwisseling. Maar die discussie is niet atypisch.

Mevrouw **Belhaj**:

Maar ik ben nog niet klaar. Ik ben nog niet klaar.

De heer **Hoekstra**:

Excuus.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat is oké. "En dan moesten we bezuinigen op een andere groep en dat wilden we voorkomen". Et cetera, et cetera. "Wij vonden dat er generaal geld -- en dat is uiteindelijk ook gebeurd -- moest komen om ervoor te zorgen dat de compensatie gewoon kon plaatsvinden, maar niet dat het ten koste ging van andere burgers". Dat sluit dus aan bij wat u nu zegt.

De heer **Hoekstra**:

Ja, maar nogmaals: het is sowieso goed voorstelbaar dat die gesprekken er zijn geweest over wie wat betaalt, zeker achter de schermen. Dat zijn natuurlijk discussies die dagelijkse kost zijn, ook voor het ministerie van Financiën. In mijn herinnering is alleen het zo klein mogelijk maken van de rekening niet dominant geweest. Dat punt was de staatssecretaris in mijn herinnering toen ruimschoots voorbij. Dat is ook wat hij doet in de ministerraad. In de ministerraad zegt hij eigenlijk: ik weet niet precies hoe groot het probleem is, maar dit probleem moet worden opgelost en daar moet dus ook voor gecompenseerd worden. Dat doet hij namens mij. Ik wil het toch nog even heel precies markeren. Op het moment dat andere bewindspersonen in de ministerraad iets doen wat in Haags jargon "een claim" heet, dan staat er vrijwel standaard in de annotatie die de minister van Financiën meekrijgt, dat hij daartegen in het geweer moet komen, omdat dat eerst nog moet worden uitgediscussieerd. Dat is hoe het normaal gesproken gaat. Daar is hier geen sprake van geweest. Hij heeft die mededeling in de ministerraad gedaan mede namens mij.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké, duidelijk. Dan gaan wij naar het volgende. We hebben het daar eigenlijk net ook al gedeeltelijk over gehad, maar we gaan daar toch nog even over door. Het gaat over de informatievoorziening vanuit het ministerie naar de bewindspersonen en uiteindelijk ook over de informatievoorziening die dan niet bij de bewindspersonen komt en daarmee dus ook niet bij de Kamer. U vraagt in november 2019 aandacht voor het proces van informatievoorziening richting bewindspersonen over CAF en zegt dat door het Wob-verzoek een ander beeld is ontstaan. Volgens u is hierover een langer en dieper gesprek nodig. Heeft dit gesprek toen ook plaatsgevonden? Of heeft het inmiddels plaatsgevonden?

De heer **Hoekstra**:

Ik heb meerdere e-mails over dit onderwerp gestuurd en ook meerdere opmerkingen daarover gemaakt. Maar ik weet niet precies waar u nu naar verwijst. Ik weet niet of dat stuk een e-mail van mij is. Ik meen dat ik op 5 december nog een soort uur U-notitie heb gestuurd

naar de gehele ambtelijke top ten aanzien van het snel en accuraat oplossen van de problemen voor de ouders.

Mevrouw **Belhaj**:

Nee, ik zal inderdaad even een langer aanloopje nemen om iets meer context te schetsen. In september 2019 wordt de crisisstructuur geëvalueerd. Hieruit komt naar voren dat de basisvoorwaarden bij de Belastingdienst niet aanwezig waren om de juiste informatie beschikbaar te krijgen. De informatie is gefragmenteerd vastgelegd in verschillende systemen en een gevolg hiervan was dat de interne naar buiten gebrachte informatie achteraf niet correct was. U vraagt dan in november aandacht voor het proces van de informatievoorziening. Nu gaat even uitgezocht worden waar u dat dan gezegd zou hebben. U geeft dat richting de bewindspersonen over CAF aan. En u zegt dat door het Wob-verzoek een ander beeld is ontstaan en dat er volgens u een langer en dieper gesprek hierover nodig is. Ik zie aan u dat u zich ... Herkent u dit nu?

De heer **Hoekstra**:

Nee, ik herken dat ik al eerder algemeen ten aanzien van de informatievoorziening gesprekken heb gevoerd en dingen op papier heb gezet. Ik heb gezegd dat dat echt beter moest, primair naar de staatssecretaris. Ik meen dat ik ... Dat heb ik ook aangegeven toen ik gehoord ben in het kader van de zogenaamde evaluatiecommissie. Dat crisisteam heeft gefunctioneerd in juni, juli en vervolgens vond er in of kort na de zomer een evaluatie plaats. Toen was ik hier ook echt kritisch over en vervolgens zeg ik, ik denk in een ministerstaf of in een e-mail in de periode september, oktober, dat we daar breder naar moeten kijken. Vervolgens heb ik ergens een e-mail gezien -- dat heb ik overigens in de stukken nagelezen -- waarin wordt gerappelleerd bij de directeur-generaal en wordt aangegeven: deze vraag van de minister is nog niet beantwoord. Inmiddels maakt het schip natuurlijk totaal water en eind december is de staatssecretaris vertrokken en kom je helemaal in een andere dynamiek terecht.

Mevrouw **Belhaj**:

Ja, het was inderdaad uw eigen ministerstaf, het verslag waarin u dat had aangegeven.

De heer **Hoekstra**:

En ik denk in september. Ik denk eind september.

Mevrouw **Belhaj**:

Dat zou kunnen, maar volgens mij was dat november 2019. Eerst is die crisisstructurevaluatie geweest in september en vervolgens schijnt het dat u dat in

november in uw eigen ministerstaf bespreekt en ook aangeeft dat u wilt dat daar een langer en dieper gesprek over gevoerd wordt. Mijn vraag was: heeft dat gesprek inmiddels plaatsgevonden?

De heer **Hoekstra**:

Nee, volgens mij ... Kijk, wat ik heb willen aangeven, is dat ik echt veel vaker heb gezegd dat de informatievoorziening beter moet. Dat is een. Twee. Ik heb geen herinnering aan een specifiek moment waarop over dit onderwerp is gesproken. Wat gebeurt er dan vanaf eind november? De staatssecretaris is dan echt nog alleen maar hiermee bezig ...

Mevrouw **Belhaj**:

Nee, maar ik heb het even over u.

De heer **Hoekstra**:

Ja, maar ik denk dat u bedoelt: met de staatssecretaris, of niet?

Mevrouw **Belhaj**:

Nee, met "u" bedoel ik u, de heer Hoekstra die tegenover mij zit.

De heer **Hoekstra**:

Ja, maar dat ik dat gesprek zou hebben met onder anderen de staatssecretaris en de directeur-generaal en dan ... Oké.

Mevrouw **Belhaj**:

In uw eigen ministerstaf schijnt u aangegeven te hebben, naar aanleiding van die evaluatie in september 2019, dat u het belangrijk vindt dat er een goed en stevig -- "goed en stevig" is mijn eigen duiding ervan -- gesprek komt over de informatievoorziening richting bewindspersonen over onder andere CAF en dat er een ander beeld is ontstaan door het Wob-verzoek dat volgens mij destijds speelde. Mijn vraag was: herinnert u zich dat u dat heeft aangegeven, dat u heeft gezegd dat die informatievoorziening een nader en diep gesprek vraagt?

De heer **Hoekstra**:

Ik herinner me niet één gesprek begin december over dit onderwerp. Ik herinner me wel dat ik bij herhaling en ook indringend richting de secretaris-generaal, de directeur-generaal en de staatssecretaris heb aangegeven dat de informatievoorziening op dit dossier zo'n groot probleem was dat dat echt beter moest.

Mevrouw **Belhaj**:

Oké, dus u zegt: ik weet niet meer precies wanneer dat is geweest; er zijn verschillende momenten geweest.

De heer **Hoekstra**:

Dat is natuurlijk ook een van de kernpunten uit de evaluatie van het crisisteam: dat de informatievoorziening onvoldoende op orde is.

Mevrouw **Belhaj**:

Ja, maar omdat het zo'n belangrijk punt is ... Ik moest even zoeken, omdat we met elkaar niet helemaal scherp hadden over welke momenten we het nu hebben. Dat is toch best wel belangrijk, hè, want alle gesprekken die we deze week en vorige week hebben gevoerd, gaan heel erg over: in welke mate is er tijdig, actief en volledig gesproken met bewindspersonen, staatssecretarissen en ministers, over CAF en wat dat precies betekent? Als u zegt dat u het er wel een keer over hebt gehad, dan lijkt het mij toch dat je daar een apart moment voor neemt, zo van: jongens, dit is de constatering, we gaan het helemaal anders doen. Maar u zegt: dat heb ik niet gedaan?

De heer **Hoekstra**:

Ik heb al in de zomer van 2018 een memo gestuurd naar de relevante ambtelijke top en de staatssecretaris, waarin het, meen ik, ook al gaat over managementinformatie en informatie; breder, dan gaat het niet over CAF. Ik heb vervolgens in de periode mei, juni, juli en ook bij de evaluatie van die periode aangegeven dat die informatievoorziening beter moest. Ik heb hier zelf staan dat ik in de ministerstaf van 2 september over dit onderwerp ook weer wat heb aangegeven. Hierin staat dat de minister hierom verzoekt en dat daar nog geen antwoord op komt vanuit de Belastingdienst. Dus ja, die gesprekken hebben zeker plaatsgevonden, maar ik herinner me niet één "benen op de tafel"-achtig gesprek. Ik heb dat ook zeer nadrukkelijk meerdere keren tegen de secretaris-generaal gezegd. Dat is overigens ook precies de bottleneck waar ik zelf tegenaan loop in de periode vanaf eind december. Dan ga ik bovenop die werkstromen zitten om die informatie zelf, linksom of rechtsom, echt te krijgen.

Mevrouw **Belhaj**:

Kunt u nog iets zeggen over wat er sindsdien veranderd is aan de informatievoorziening of wat er volgens u nodig is om die informatievoorziening wel op orde te krijgen?

De heer **Hoekstra**:

Wat ik zelf in ieder geval gedaan heb in de periode dat de staatssecretaris was vertrokken, is

dat ik heb gezegd dat ik steeds heel kortstondig of kortcyclisch geïnformeerd wilde worden. Dat speelde toen over het uitbetalen ...

Mevrouw **Belhaj**:

Wat betekent kortcyclisch?

De heer **Hoekstra**:

Na alles wat er is misgegaan, heb ik gezegd: luister eens, we moeten dit nu oplossen voor die 300 ouders. Ik vond dat die voor de kerst uitbetaald moesten worden. Ik heb toen gezegd: er gaat hier niemand met vakantie als we dat niet geregeld hebben en die klappers moeten ook de deur uit. Ook dat ging weer niet vanzelf.

Mevrouw **Belhaj**:

Ja, maar ik wilde het hebben over de informatievoorziening.

De heer **Hoekstra**:

Daar kom ik op. Ik ben dat type informatie dus gewoon op dagelijkse basis gaan ophalen om in ieder geval te kunnen zien dat dat goed ging. Ook dat ging niet vanzelf. Vervolgens hebben we, met name de nieuwe staatssecretarissen, een aantal dingen gewoon geprobeerd in te richten, voor een deel met andere mensen, voor een deel om er gewoon voor te zorgen dat je informatie sneller op je bureau krijgt om te zorgen dat het probleem in ieder geval kleiner wordt. Nogmaals, er zitten drie aspecten aan. Een is gewoon de informatiehuishouding van lang geleden, die niet goed op orde blijft. Twee is de snelheid waarmee dat op het bureau van een staatssecretaris komt. Drie is gewoon de stuurinformatie: hoe goed gaat het nou met bijvoorbeeld het collecteren van een bepaalde belastingsoort?

Mevrouw **Belhaj**:

Dat begrijp ik. Vooral het eerste wat u opmerkte, is natuurlijk heel bijzonder. Dat was oude informatie en het is nog steeds moeilijk om dat goed naar boven te krijgen.

De heer **Hoekstra**:

Ja. Ik denk dat dat het eerste ... Het derde probleem, die managementinformatie, is naar de toekomst toe misschien nog wel relevanter, want dan ben je in ieder geval in het hier en nu bij. Maar als je ziet wat voor zoektocht ouders hebben moeten ondernemen om hun dossier compleet te maken ... In heel veel karakteristieken lijkt dat op hoe dossiers klaargemaakt moesten worden om bijvoorbeeld de staatssecretaris voor te bereiden op een debat met de Kamer. Die informatiehuishouding is dus gewoon echt niet op orde.

Mevrouw **Belhaj**:

Nee, dat is duidelijk. Ik geef het woord aan de heer Van Wijngaarden.

De heer **Van Wijngaarden**:

U refereerde al even aan het aftreden van de staatssecretaris, van Menno Snel. Hoe was dat voor u?

De heer **Hoekstra**:

Ik vond dat natuurlijk verschrikkelijk, want je bent met z'n tweeën begonnen op het departement. Dat voelt ook voor mij als verlies. Het grotere probleem dat hij zag en dat ik zag, was niet zozeer het politieke probleem van hem maar gewoon de situatie waarin de ouders verzeild waren geraakt. Dat is natuurlijk met afstand het meest lelijke wat ik heb meegemaakt en waarvan -- ik heb dat eerder gezegd -- het schaamrood me echt op de kaken staat, zeker nadat ik in die periode een aantal ouders zelf had gesproken. Wat ik geprobeerd heb te doen na zijn aftreden ... Hij treedt, geloof ik, op een woensdag af. Dat hing in de dagen ervoor al een beetje in de lucht. Ik ben toen ook door een oppositiepartij geïnformeerd dat zij de staatssecretaris niet langer zouden steunen. Ik heb daar toen natuurlijk met hem over gesproken. Toen heeft hij uiteindelijk zelf die knoop doorgehakt. Ik heb toen gedacht: "In dit tranendal ga ik in ieder geval twee dingen proberen te doen. Ik ga alles op alles zetten om datgene wat we beloofd hebben, ten minste te doen voor de groep van 300 ouders zodat we die belofte nakomen. Wát ik er ook voor moet uithalen, voor de kerst zal dat worden uitbetaald. Dan zullen die klappers naar die ouders gaan." Dat is eerlijk gezegd het enige wat ik in die weken nog aan het doen was. Het tweede is dat ik in die vier, vijf weken heb geprobeerd om die dingen te doen waarvan ik dacht dat ze nodig zouden zijn om de nieuwe staatssecretarissen een redelijke kans op succes te geven in hun nieuwe baan. In plaats van dat het ...

De heer **Van Wijngaarden**:

U werd inderdaad ineens twee maanden zelf direct verantwoordelijk voor de Belastingdienst, zolang er nog geen nieuwe staatssecretaris of staatssecretarissen waren. U kende de Belastingdienst al uit uw tijd als adviseur en partner van McKinsey, hè? Had u al een beetje een beeld van de Belastingdienst?

De heer **Hoekstra**:

Ja, maar dat ging uitsluitend over IT. Op een gegeven moment, in 2009, wordt er een doorlichting gedaan. Dat gaat nooit over beleid. Ik heb natuurlijk wel ... Ik begon er op -- wanneer was het? -- 18 december 2019 natuurlijk niet blanco aan, want we waren allemaal op de hoogte van het dossier over de kinderopvangtoeslag. Ik had natuurlijk ook intensieve

bemoeienis met en grote zorgen over veel van de andere dossiers bij de Belastingdienst. In die vier, vijf, zes weken dat ik zelf verantwoordelijk ben probeer ik natuurlijk om het dossier ten aanzien van die ouders in ieder geval zo goed en zo kwaad als het kan ...

De heer **Van Wijngaarden**:

U heeft toen ook gesproken met de ouders, hè?

De heer **Hoekstra**:

Zeker.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, in januari was dat.

De heer **Hoekstra**:

Ja, en in december ook. De dag van het aftreden van Menno Snel had ik het debat over de Najaarsnota. Toen was er een groep ouders aanwezig, want die waren gekomen voor het debat dat hij die dag zou hebben en dat hij dus relatief kort gehad heeft. In de pauze heb ik toen, in aanwezigheid van mevrouw Leijten, een eerste groep ouders gesproken.

De heer **Van Wijngaarden**:

Hoe was dat voor u?

De heer **Hoekstra**:

Dat was natuurlijk buitengewoon indringend. Dat gesprek was relatief kort, want het was in de pauze van een debat, maar met name in het gesprek kort daarna op mijn kamer ... Echt, het schaamrood staat je op de kaken. Ik was ook heel boos. Mensen zitten daar gewoon letterlijk met tranen in hun ogen en vertellen over wat er gebeurd is, wat ze is overkomen en wat voor problematiek -- want je denkt dat het om geld gaat, maar wat voor problematiek dat met zich meebrengt op het gebied van ... Dat is niet bij allemaal dezelfde zwaarte, maar het zijn toch ook best vaak zaken als huisuitzetting, huwelijksproblemen, allerlei typen problematiek die er in het verlengde achter vandaan komen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Die bij die gezinnen gewoon speelden. U werd ineens die gezinnen in getrokken.

De heer **Hoekstra**:

Ja. Ik heb twee gesprekken gehad bij mij op mijn kamer. Ik heb natuurlijk de sessie gehad met de minister-president in De Broodfabriek of hoe heet die plek, en ik heb het gesprek

gehad met mevrouw Leijten met die eerste groep ouders. Elk van die gesprekken was uitermate verdrietig en voor mij ook echt ... Ik was ook echt boos.

De heer **Van Wijngaarden**:

U gebruikt twee termen, schaamrood en boosheid. Kunt u beide even voor mij duiden?

De heer **Hoekstra**:

Misschien mag ik er nog één ander ding aan toevoegen. Misschien wel de belangrijkste les van dit hele dossier, in ieder geval voor mij, is: waren we maar eerder met ouders, met mensen die er zelf mee te maken hebben, in gesprek gegaan. Voor mijzelf -- maar ik denk dat er meerdere betrokkenen zijn -- was dat een moment waarop veel indringender naar voren komt wat dit daadwerkelijk betekent in de levens van mensen. Dat is echt wat anders dan een vrolijk werkbezoekje aan een staatsdeelneming of een onderdeel van wat voor uitvoeringsdienst dan ook, waar gewoon wordt uitgelegd hoe de processen werken.

De heer **Van Wijngaarden**:

Hoe komt dat, denkt u? U zegt dat het echt had uitgemaakt als we eerder met die ouders in gesprek waren gegaan. Maar hoe komt het nou dat het zo lang duurt voordat de problemen die er bij de klanten van een dienst zitten, op het netvlies komen omdat er gewoon niet met hen gesproken is?

De heer **Hoekstra**:

Nogmaals, mijn les is dus dat dit veel eerder had moeten gebeuren. Misschien nog even naar uw vorige vraag, waar dat schaamrood en die boosheid nou vandaan komen. Schaamrood omdat dit, zoals ik eerder in het verhoor al zei, onze mensen zijn. Het zijn Nederlanders net als u en ik. Dat de overheid, waar zij op vertrouwd hebben, dit gedaan heeft, is echt buitengewoon pijnlijk. Daarom was ik er ook zo op gebrand om in ieder geval dat te doen wat ik kon doen aan herstel, met die uitbetalingen. De boosheid zat 'm erop dat ik na die gesprekken merkte hoe lastig bijvoorbeeld het proces met het verstrekken van die informatie aan de ouders op gang kwam. Ik heb toen ook tegen de dienst gezegd: we gaan bij elk van die ouders aanbellen, we gaan erlangs en we gaan dat uitleggen. Ingewikkeld, was de reactie daarop, want kunnen we dat nou wel georganiseerd krijgen? En: hoe moeten we dan zo'n gesprek voeren? We weten niet of het lukt; we weten niet eens of het er 300 zijn of 305. Ik heb toen letterlijk met die lijst op mijn kamer gezeten. Ik heb ook letterlijk drie dagen voordat de deadline die ik met de Kamer had afgesproken ten aanzien van die dossiers, toen bleek dat er van de vijftien klappers volgens mij drie gereed waren, op dinsdag- of woensdagavond de plaatsvervangend secretaris-generaal gebeld en gezegd: het

maakt me niet uit of je morgen met 10 of met 20 of met 30 mensen naar die straat in Utrecht gaat, maar ik wil dat dit geregeld wordt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Wat is er toen geregeld?

De heer **Hoekstra**:

U weet dat er een eerdere fase was waarin zwartgelakte dossiers zijn verstrekt. Dat kon natuurlijk niet nog een keer, dus ik wilde per se dat er gewoon fatsoenlijke dossiers werden samengesteld voor ouders. Ik wilde dat er ook bij die ouders werd langsgedaan om, waar zij daar behoefte aan hadden, die dossiers door te lopen.

De heer **Van Wijngaarden**:

In persoon?

De heer **Hoekstra**:

In persoon, dus ik heb toen ook gezegd: ik wil dat we daar langsgaan. Er was natuurlijk nog maar een paar dagen tijd voor kerstavond. Dat was de belofte. We hebben daar dus de buitendienst van de Belastingdienst, geloof ik, voor gebruikt. Maar het belangrijkste was dat er ongeveer 300 ouders waren die het geld zouden krijgen. Er waren incomplete lijsten met bankrekeningnummers en met adresgegevens. Daar heb ik -- dat gaf ik net aan -- van gezegd: "Het maakt me niet uit hoe we het doen. Desnoods ga ik naar de ABN AMRO als staatsdeelneming, maar we gaan die ouders allemaal uitbetalen. Ik ga niet meemaken dat we door een technisch probleem zo meteen een deadline hebben gemist en de uitvoering dan pas in januari plaatsvindt."

De heer **Van Wijngaarden**:

U was echt boos.

De heer **Hoekstra**:

Ik was toen echt boos.

De heer **Van Wijngaarden**:

Hoe werd daarop gereageerd door de buitendienst?

De heer **Hoekstra**:

De mensen aan wie ik dat toen gevraagd heb, zijn dat volgens mij echt goed gaan doen. Ik denk dat het hele departement toen ook echt ... De staatssecretaris is afgetreden. Dat was

voor mij een verlies, maar dat vindt een ambtelijke organisatie natuurlijk ook verschrikkelijk, want die organisatie wil ook een bewindspersoon op de been houden. Dan is er natuurlijk echt een crisisachtige sfeer. Maar ik vond dat dit ... Ik was natuurlijk echt niet de enige. Er waren heel veel mensen die ook vonden dat dit geregeld moest worden. Er zijn heel veel mensen die er vervolgens heel hard aan getrokken hebben. Maar ik heb gewoon ervaren hoe lastig het was. Uiteindelijk hebben we, ik geloof op die zondagavond of die maandagavond voor kerst, het gros van het geld overgemaakt. Ik heb letterlijk een ding laten uitprinten in een hotel in het buitenland om op 24 januari de Kamerbrief te kunnen versturen waar precies in stond aan hoeveel ouders we dat geld hadden overgemaakt, dat er een of twee ouders met onbekende bestemming naar het buitenland waren vertrokken en dat er, geloof ik, nog één ouder was die onvindbaar was.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dus dat was het effect dat de ouders op u hadden.

De heer **Hoekstra**:

Ja, en daarnaast natuurlijk het zorgen dat de nieuwe staatssecretarissen met alle problemen echt een redelijke kans hadden op succes, dus ik heb toen ...

De heer **Van Wijngaarden**:

In januari 2020 kondigt u inderdaad een ontvlechting van de Belastingdienst aan. Kunnen wij hieruit opmaken dat u eigenlijk toen al vond dat de problemen in dit dossier mede werden veroorzaakt door de manier waarop de Belastingdienst was georganiseerd en werd aangestuurd? Ik zeg het even huiselijk, maar in zekere zin te groot en te log?

De heer **Hoekstra**:

Ja. Ik ben echt niet van de school dat een structuurwijziging altijd de problemen oplost, maar je had hier drie ongelijksoortige onderdelen die relatief weinig met elkaar te maken hebben onder één dak, met hele grote problemen bij Blauw en hele grote problemen bij Rood. Je zag dat laatste halfjaar dat de staatssecretaris eigenlijk met niets anders bezig was dan met de toeslagen. Terecht, maar er was geen tijd en aandacht meer voor de problematiek bij Blauw, niet van de directeur-generaal en niet van hemzelf.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat kannibaliseerde elkaar een beetje?

De heer **Hoekstra**:

Ja, het was een soort flessenhals. De staatssecretaris kan toch maar voor één onderwerp

tegelijkertijd naar de Kamer worden geroepen. De directeur-generaal kan maar over één onderwerp tegelijkertijd aan de staatssecretaris rapporteren. Het was dus bepaald niet de enige oplossing. Nogmaals, ik ben echt niet van de school dat het goedkomt als je de structuur maar wijzigt. Integendeel, soms werkt dat ook averechts.

De heer **Van Wijngaarden**:

Maar het was ook gewoon te veel voor één persoon.

De heer **Hoekstra**:

In deze fase waarin de dienst zich bevindt, was ik er echt van overtuigd geraakt dat dit de oplossing was. Daar was ik overigens bepaald niet alleen in. De directeur-generaal keek er anders naar, maar de voltallige ambtelijke top was diezelfde mening toegedaan. De mensen van ABDTOPConsult die het onderzochten, waren die mening ook toegedaan. Vervolgens wordt het nog gecheckt bij, ik geloof, de secretaris-generaal van SZW en van Algemene Zaken. Die zien deze route ook als verstandig.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik wil nog even stilstaan bij de interne evaluatie. U heeft daar al een paar dingen over gezegd. De Belastingdienst zou vanuit een eenzijdige visie externe signalen over problemen bij de kinderopvangtoeslag hebben wegberedeneerd. Als ik naar de conclusies van het reflectieteam kijk van 25 september 2019, wil ik toch een paar korte signalen daaruit voorlezen. "Externe signalen zoals het rapport van de Ombudsman, de uitspraak van de Raad van State en de aanhoudende media-aandacht werden vanuit een eenzijdige visie wegberedeneerd. Dergelijke signalen leidden niet direct tot interventies zoals het opstellen van meerdere scenario's, bijvoorbeeld: wat als de Belastingdienst geen gelijk heeft of geen gelijk krijgt? In de beleving van het kerndepartement is op juridisch en politiek-bestuurlijk vlak voorafgaand aan de instelling van een crisismanager en -team te weinig samengewerkt tussen Belastingdienst en kerndepartement -- het ministerie van Financiën -- waardoor checks-and-balances onvoldoende zijn benut." Als je dat nou op je in laat werken, ook indachtig de verhoren die we hebben gehad, wat vindt u dan de belangrijkste lessen in dit hele dossier?

De heer **Hoekstra**:

U bedoelt in die evaluatie of breder met de kinderopvangtoeslag?

De heer **Van Wijngaarden**:

Hoe er toen is gehandeld. Uit de evaluatie blijkt te weinig reflectie en met name

eenzijdigheid. U heeft dat eerder ook al zelf benadrukt. Wat is er nou voor nodig om dat patroon te doorbreken?

De heer **Hoekstra**:

Kijk, die evaluatie is zeer scherp, maar ik vrees ook gewoon accuraat. Die is zeer negatief over wat er gebeurd is, maar ik ben er zelf ook voor gehoord -- ik ben bepaald niet de enige - - dus voor een deel liggen ook mijn opvattingen erin besloten. Ik denk dat dat klopt. U vroeg wat nou ... De bredere les is natuurlijk dat het volstrekt anders had gemoeten, zowel op het niveau van hoe je met ouders omgaat als hoe je zo'n systeem optuigt, maar dat is volgens mij nog weer een bredere vraag. Dat gaat niet over deze evaluatie.

De heer **Van Wijngaarden**:

Daar hebben we ook bij stilgestaan. Ik wil tot slot nog één vraag stellen. We hebben heel veel gehoord over leemlagen, over signalen die niet bij mensen zijn aangekomen, over berichten die mensen niet hebben bereikt, bijna alsof we nog met postduiven van doen zouden hebben. De lange lijnen zijn ook iets wat de afgelopen weken is langsgekomen. U heeft het ook weer over informatiehuishouding: bereiken dingen mij wel? U geeft ook aan dat er heel veel door die informatiehuishouding heen stroomt. Maar heeft dat nou ook niet te maken met luistervaardigheid aan de kant van de ontvangers?

De heer **Hoekstra**:

Het heeft zeker ook te maken met ... Met "ontvangers" bedoelt u de bewindspersonen of de ontvangende dienst?

De heer **Van Wijngaarden**:

De ontvanger. Iedere keer komt er een signaal en dat blijft ergens hangen. Daar zijn de bewindspersonen geen uitzondering op geweest, maar binnen de dienst zelf geldt dat evenzeer. Dat wordt door sommigen omschreven als een leemlaag. Er is te veel informatie. Er zijn lange lijnen. Er worden allerlei diagnoses gesteld die meer systemisch zijn, maar zit het niet ook in de luistervaardigheid van de ontvanger zelf?

De heer **Hoekstra**:

Ik denk het wel. Ik zou dat zelf "politiek-bestuurlijke sensitiviteit" willen noemen. Dat is overigens de reden dat dat crisisteam er heeft uitgezien zoals het er uitzag en is geleid zoals het geleid is. Helemaal aan het begin van het verhoor hadden we het over de erf- en schenkbelasting. Ik gaf toen al aan: het eerste onderdeel was dat het misgaat, maar waar mensen werken gaan dingen mis. Dat is het eerste. Het tweede is -- daar zat toen natuurlijk

mijn irritatie op -- de sensitiviteit om te denken: nou, dat is misschien best een probleem voor de minister en de staatssecretaris.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat was achteraf al een teken aan de wand.

De heer **Hoekstra**:

Ik denk dat dat ... Nogmaals, met alle onderdelen waar ook de Belastingdienst ... Daar gaan natuurlijk ook echt heel veel dingen goed en op heel veel dossiers legt men die bestuurlijke en politieke sensitiviteit gelukkig wél aan de dag. Maar het is wel een van de rode draden door dit dossier dat er te vaak, nee, dat er te weinig alarmbellen zijn gaan rinkelen op allerlei niveaus.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, dat is een understatement, maar wel waar.

De heer **Hoekstra**:

Zo was het niet zo bedoeld.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee. Dank u wel.

De **voorzitter**:

Meneer Hoekstra, we gaan even een kwartiertje schorsen, want u zit alweer twee uur en een kwartier op uw stoel. De ervaring leert dat u dat minder doorheeft dan dat ik dat doorheb, maar we moeten ook voor uw welzijn waken. Dat doe ik dus. We gaan even een kwartiertje schorsen. Om 12.00 uur gaan we verder.

De vergadering wordt van 11.43 uur tot 12.00 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Meneer Hoekstra, we gaan weer verder. Ik geef het woord aan mevrouw Van Kooten.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik heb eigenlijk nog één vraag, die gaat over uw uitspraak dat op 4 juni dat ene memo op tafel kwam. Over welk memo gaat het? Een memo van 4 juni.

De heer **Hoekstra**:

Als ik dat zo gezegd heb ... Wat ik in ieder geval heb bedoeld te zeggen ... Eerder in deze

verhoren is 4 juni -- nieuwe informatie ten aanzien van hoe de dienst de ouders heeft behandeld -- gemarkeerd als een kantelpunt in de discussie. Ik heb zelf niet een specifiek memo gezien waar dat in stond, maar ik herinner me wel dat dat een moment was voor het ministerie van: we zitten verkeerd. Ik heb net geprobeerd aan te geven dat in ieder geval voor mijzelf het moment "er is echt wat aan de hand en we zitten verkeerd" veel meer op mijn netvlies staat naar aanleiding van de combinatie van het instellen van de commissie-Donner en wat ik meemaakte bij het vragenuurtje, waar mevrouw Leijten mij bevroeg over etnisch profileren. Maar ik heb geen herinnering aan een memo dat ik gezien zou hebben op die 4 juni, die dinsdag.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Nee. Werd er toen wel gesproken over het laakbaar handelen van de overheid? Was dat in het memo naar voren gekomen?

De heer **Hoekstra**:

Dat weet ik niet, want ik heb dat memo niet gezien en ik ben ook niet bij die bijeenkomst geweest. Maar er is in de verhoren hier ... Ja, natuurlijk niet zo precies nu in mijn herinnering, maar ik weet wel dat er een moment is geweest in die periode waarop het voor de staatssecretaris en ook voor de secretaris-generaal nog veel helderder werd dat, los van de kritiek van de Raad van State en de bredere kritiek uit de Kamer, er weer iets nieuws op tafel kwam waarvan zijn conclusie was: ja, we zitten dus echt verkeerd; er zijn gewoon dingen niet goed gegaan. Dat is het moment dat hier in de verhoren ook eerder naar voren is gekomen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik doel natuurlijk op het memo-Palmen.

De heer **Hoekstra**:

Ja.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dus u weet niet of het die memo was? Kunt u uitsluiten dat het die memo was?

De heer **Hoekstra**:

Ik vermoed dat het die memo is, maar dat is meer op basis van deze verhoren. Ik heb natuurlijk stukjes van de verhoren gezien en heb voor een deel transcripts gezien van wat mensen hier gezegd hebben. Ik herinner me wel -- maar nogmaals, dat is allemaal achteraf; ik weet niet eens of ik op dat moment wel op het ministerie was -- dat in die week voor de

ministerraad de vlam gewoon meer in de pan slaat en men zich realiseert: dit is echt een issue. Dat is dus op basis van nieuwe informatie. Ik denk inderdaad dat dat het memo van mevrouw Palmen is geweest. Wat ik daar zelf opmerkelijk aan vind -- dat heb ik net geprobeerd aan te geven -- is dat ... Natuurlijk is dit een heel wezenlijk onderdeel van deze discussie als je het gaat reconstrueren. Maar op het moment dat je een commissie instelt om zoiets op te lossen en je zoekt meneer Donner aan om dat te doen, echt een evident zwaargewicht, en vervolgens is er die discussie over etnisch profileren, dan voelt een kind aan dat er echt iets aan de hand is. Voor mij is dat dus niet het aha-moment geweest. Ik heb naar mijn beste weten de notitie van mevrouw Palmen nooit gezien.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Nee. Had u wel het idee dat het ging om nieuwe informatie, dus informatie die wel al ongeveer twee jaar binnen de Belastingdienst intern bekend was?

De heer **Hoekstra**:

Eerlijk gezegd weet ik dat echt niet. Ik weet wel dat mij toen duidelijk is geworden, die week of kort daarna, dat er dus weer nieuwe informatie is die nog weer eens bevestigt dat de dienst, het ministerie, wij niet aan de goede kant van de streep zitten. Maar dat is ... Ik heb nadrukkelijk verstaan dat ik niet te veel moet wijzen op de context, maar dat is wel echt in een context van: op die woensdag de hele dag een debat over een ander onderwerp dat ik natuurlijk op die dinsdag voorbereid en een zeer serieuze onderhandeling die ik aan de andere kant van de wereld te voeren heb met Europese collega's in de context van de G20. Dus ja, ik heb die week en de week erna zeker meegekregen dat het probleem eerder groter dan kleiner was geworden, maar ik heb niet, zoals anderen dat hier hebben weergegeven, zo specifiek dat moment als kantelpunt gezien. Dat ligt voor mij echt meer bij: je gaat Donner niet voor niets doen. Ik heb echt heel scherp die vergadering voor ogen die wij hadden voorafgaand aan het vragenuurtje en dat etnisch profileren, dat ik daarvan echt dacht: dit kan gewoon niet, zowel wat betreft de inhoud als wat betreft de voorbereiding. Daarbij kwam dus de realisatie: dit heeft de staatssecretaris vaker in voorbereiding op een debat.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dat is helder. Ik geef het woord weer aan de voorzitter.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Ik heb nog een aantal vragen. We hebben hier minister Wiebes gehad, die vertelde hoe hij als staatssecretaris op Financiën aan de slag ging. Hij omschreef dat zelf -- misschien parafraseer ik het niet helemaal goed -- als binnenkomen in het donker en dan op zoek gaan naar het lichtknopje. We weten allemaal dat het heel erg van belang is in

hoeverre je een probleem op de radar krijgt. Klopt het dat u in uw vroegere werk klussen hebt gedaan voor de Belastingdienst?

De heer **Hoekstra**:

Ja, dat klopt, maar dat was specifiek op het gebied van IT.

De **voorzitter**:

IT. Heeft u dat geholpen met het sneller vinden van dat lichtknopje?

De heer **Hoekstra**:

Ik denk dat je gewoon zo eerlijk moet zijn om te zeggen dat je -- hoewel er best wat lichtknopjes gevonden zijn, breder bij de Belastingdienst en zeker ook het afgelopen jaar -- dat lichtknopje natuurlijk niet of dramatisch te laat gevonden hebt. Ik denk ook niet dat mijn eerdere ervaring daarin zozeer geholpen heeft. Wat ik me wel realiseerde was dat ... Er waren dus al IT-problemen bij de Belastingdienst in 2009. Toen is er een onderzoek gedaan. Dat rapport waaraan ik toen heb meegewerkt, is aan de Kamer verstrekt. Ik wist dus dat er een probleem was. Twee jaar later is er nog een soort vervolg op gekomen. Maar ik wist als lid van de Eerste Kamer en gewoon als krantenlezende burger ... Iedereen wist dat er bij de Belastingdienst op het gebied van de uitvoering, op het gebied van IT -- de vertrekregeling was toen veel in het nieuws; dat was het tijdsgewricht -- veel niet goed ging. Dus dat was de reden om de secretaris-generaal bij mijn aanstelling, in de marge en met heel veel dossiers die prominenter op mijn agenda stonden, wel te vragen of mijn taxatie dat het echt niet goedging bij de Belastingdienst wel klopte en om daarover met haar in gesprek te gaan.

De **voorzitter**:

Maar uw eerdere ervaring in uw vorige werkkring was niet betekenisvol voor het vinden van dat lichtknopje?

De heer **Hoekstra**:

Nee, ik heb ... Kijk, wat ik wist was dat er in een eerdere fase IT-problemen waren. Maar dat werk zag alleen daarop toe. De problematiek, ook de problematiek waar we het vandaag over hebben, gaat natuurlijk ook heel erg over informatievoorziening en over een stelsel waar eerlijk gezegd veel op aan te merken is. En uit het ene probleem komt het andere probleem voort.

De **voorzitter**:

We hebben hier gisteren de huidige minister en toenmalige staatssecretaris Van Ark gehad. Zij heeft ons verteld hoe zij uiteindelijk het besluit heeft genomen om niet tot die directe

financiering over te gaan. Om het een beetje beeldend te zeggen: ze is er nog apart voor naar het ministerie van Financiën gegaan, bij staatssecretaris Snel in de kamer. Die heeft ze recht in de ogen gekeken om een soort persoonlijke bevestiging te krijgen dat de Belastingdienst het aankon. Ik heb begrepen dat hij daar gezegd heeft: "Wij kunnen het aan. Wij doen het. Niet DUO; ga daar niet naartoe, ga dat experiment niet aan. De Belastingdienst kan het aan." Bent u betrokken geweest bij die afweging?

De heer **Hoekstra**:

Nee, maar dan ben ik terug bij de gedachtewisseling die ik aan het begin met mevrouw Belhaj had. Mijn intrinsieke lijn was een andere. Mijn intrinsieke lijn was -- vergeef me de toelichting -- dat het doen van zo veel uitkeringen aan tussen een half miljoen en een miljoen burgers, zonder professionele administratie, in een systeem waarvan je weet dat je meer dan de helft van elke uitkering vervolgens corrigeert naar boven of naar beneden, vermoedelijk toch een slechter systeem was dan een systeem waarin je uitkeert aan een paar duizend gastouderbureaus met een professionele administratie. Dat was mijn stellige overtuiging. Tegelijkertijd begrijp ik wel dat de staatssecretaris, die op zichzelf ook best wat zag in die gedachtegang die hij geadviseerd kreeg door de dienst ...

De **voorzitter**:

Mijn vraag is heel simpel. Ik heb begrepen dat dat in april 2018 heeft gespeeld.

De heer **Hoekstra**:

Maart 2018, ja.

De **voorzitter**:

Ja, daaromtrent. Ik zie de staatssecretaris van SZW op de fiets door Den Haag gaan richting Financiën, de trap oplopen naar de Kamer van meneer Snel. Bent u bij die afweging en dat advies van Snel betrokken geweest?

De heer **Hoekstra**:

Ik heb het op de notitie geschreven en in een gesprek zal ongetwijfeld ook een keer zijn langsgekomen wat ik daarvan vond. Ik was bang dat we een afslag de andere kant uit zouden missen, omdat ik de complexiteit zag.

De **voorzitter**:

Ik concludeer dus dat u bij die beslissing betrokken bent geweest.

De heer **Hoekstra**:

Nee, ik ben niet bij dat gesprek aanwezig geweest.

De **voorzitter**:

Dat snap ik.

De heer **Hoekstra**:

Kijk, ik heb de conclusie die zij getrokken hebben, en die volgens mij ook nog politiek is gesondeerd, aanvaard. Ik heb daarvan, zoals je dat natuurlijk vaker doet, gedacht ... Je krijgt -- dat weten we allemaal -- zelden helemaal je zin in de politiek en je moet ook rekening houden met de mogelijkheid dat je het bij het verkeerde eind hebt. Ik heb dus gedacht: als zij nu besluiten, alles afwegende, om dit zo te doen, dan ga ik dat niet nog een keer opnieuw ter discussie stellen.

De **voorzitter**:

Dat snap ik. Alleen, die stelling van Snel op de vraag van Van Ark: kun je echt waarmaken dat dit jullie dit voor mekaar krijgen?

De heer **Hoekstra**:

Daar ben ik niet bij betrokken geweest.

De **voorzitter**:

Hebt u er wel kennis van genomen dat dat een van de belangrijke overwegingen in dat gesprek was?

De heer **Hoekstra**:

Nee. In die notitie ... Nee, dat heb ik niet. In die notitie staat -- ik moet 'm er weer bij pakken - - over die stelselwijziging dat de Belastingdienst aangeeft: het directoraat-generaal Belastingdienst zegt dat de verbetermogelijkheden in het huidige stelsel nog niet zijn uitgeput, een stelselverandering niet opportuun is en dat een belangrijke overweging is -- dat is overigens een overweging die ik vanuit de dienst ook gewoon begrijp -- dat een stelselwijziging van dit kaliber altijd gepaard gaat met aanloopproblemen. Alleen, ik heb op die notitie geschreven: oké, dan aanvaard ik dat we het nu niet doen. Maar ik vind niet dat je tot de conclusie moet komen dat je het nooit meer gaat doen. Ik weiger gewoon te geloven dat die formule met al die uitkeringen en met al die niet-professionele administratie en de problemen die er zijn, uiteindelijk een beter stelsel is dan het alternatief.

De **voorzitter**:

Die bigger picture snap ik. Maar het gaat nu alleen heel concreet om dat gesprek dat Van Ark en Snel met elkaar hebben gehad. Nogmaals, Snel, daartoe heel expliciet bevraagd door Van Ark: weet je, ik moet kiezen uit twee kwaden, bij wijze van spreken, maar is dan dit het minst kwade? Gaat er dan geen probleem ontstaan? Daar wordt eigenlijk met groot vertrouwen in de machine van Toeslagen over gesproken. Zo heeft zij dat hier, op die stoel zittend, gister naar voren gebracht. Mijn vraag is of u bij dat beeld, bij die waardering van de dienst Toeslagen, op dat moment, voorafgaand aan dat gesprek, betrokken bent geweest.

De heer **Hoekstra**:

Nee, in ieder geval niet anders dan dat ik uit de notitie voorlas. Daar staat overigens nog meer in. Dus ik begrijp het op zichzelf ook wel. Wat gebeurt er? Een staatssecretaris, die dan een maand of vijf binnen is, moet over dit dossier beslissen. Hij wordt door zijn belangrijkste adviseur geadviseerd om het niet te doen.

De **voorzitter**:

Ik snap het, maar ik vraag naar úw betrokkenheid. Je zou daar bij wijze van spreken met ja of nee op kunnen antwoorden. Dat is misschien iets te kort door de bocht, maar ik begrijp dat u daar nee op zegt.

De heer **Hoekstra**:

Ik ben niet betrokken geweest bij dat gesprek. Ik heb hier iets expliciets op die notitie gezet. Ik heb geen herinnering aan een precies gesprek, maar ik weet wel dat ik, of dat nou in een ministerstaf is geweest of op een ander moment, ook in aanwezigheid van de staatssecretaris, zeker mijn opvatting naar voren heb gebracht dat ik dacht het verstandig zou zijn om naar zo'n nieuw stelsel ... Om dat in ieder geval op termijn te overwegen. Maar ik ben wel gevoelig -- dat wil ik wel benadrukken -- voor het argument vanuit de Belastingdienst, want dat is natuurlijk waar. Elke wijziging die je aanbrengt, levert ook weer overgangsproblematiek op. Dat staat in die notitie. En dat de staatssecretaris die ambtelijke lijn vervolgens heeft uitgedragen, begrijp ik vanuit hem ook. Ik had ook geen reden om dat te "second-guessen".

De **voorzitter**:

Goed. Dan een andere vraag aan u. U hebt vandaag gezegd en dat vond ik een opmerkelijke uitspraak: zonder de Kamer hadden wij hier niet gezeten.

De heer **Hoekstra**:

Ik denk dat als je kijkt naar dit specifieke dossier ... Ik heb het dan niet over hoe we aan dit

stelsel zijn gekomen -- daar is ook veel over te zeggen -- en over hoe enorm ingewikkeld we het hebben gemaakt voor de uitvoering. Maar als je kijkt naar dit dossier en je ziet hoelang het heeft geduurd voordat we in ieder geval in de richting van een oplossing zijn gaan bewegen en dat we ook hier vandaag zijn aanbeland, dan vraag ik me sterk af of we hier ooit, zonder vragen vanuit de Kamer en in combinatie met mediaberichten, zouden zijn beland en of we ooit bij een commissie-Donner zouden zijn beland.

De voorzitter:

Ik denk dat de combinatie Omtzigt, Leijten, Trouw en RTL in hoge mate een factor is geweest. Maar als ik nou kijk, hè, ... Ik heb heel wat stukken gelezen. Ik heb heel wat mensen gesproken. Mag ik u dan eens vragen, voor zover u mogelijkheden hebt om daarover te spreken, hoe bijvoorbeeld binnen het kabinet over die factoren is gesproken? Is dat altijd ook ... Hoe zal ik het zeggen? Is er in het kabinet ook altijd gezegd "zonder de Kamer hadden wij hier niet gezeten"?

De heer Hoekstra:

Nee, u heeft die notulen gezien dus u weet ... Ik weet niet of u dat geanonimiseerd weet, maar u weet wie daar wat gezegd heeft. U weet dat daar dingen over gezegd zijn in het kabinet. Eerlijk is eerlijk, natuurlijk is ook door de staatssecretaris en ook door de andere actoren in de politiek ... Misschien mag ik beginnen met het algemeen te formuleren: actieve bemoeienis van de Kamer is voor een bewindspersonen op onderwerpen natuurlijk gewoon een mixed blessing. Dat is natuurlijk de realiteit. Ik denk overigens ook: als je nou kijkt naar dat hele stelsel en naar hoe we dat in elkaar hebben geknutseld ... Dat gaat over wat anders. Er is echt nog wel wat te zeggen over hoe wij in de politiek met z'n allen hebben gedacht dat dit de beste oplossing was. Miljoenen huishoudens die allerlei soorten toeslagen krijgen en dan dit type systeem!

De voorzitter:

Dat is duidelijk.

De heer Hoekstra:

Maar op uw vraag. Ik zou echt staande willen houden dat ... Ik denk dat ... U noemt twee Kamerleden in het bijzonder en ik denk terecht. Ik denk dat de combinatie van indringend blijven bevragen en berichten in de media ... Als dat niet gebeurd zou zijn, acht ik het onwaarschijnlijk dat wij hier vandaag zouden hebben gezeten en ik acht het dan ook echt zeer onwaarschijnlijk dat we dan ten aanzien van het ieder geval een begin maken van een oplossing zouden staan waar we nu staan.

De voorzitter:

Ik zie bepaalde parallellen. U doet uitspraken over, als ik het zo mag zeggen, de interne gerichtheid van de Belastingdienst, waardoor ze minder in staat zijn om ook u de informatie te leveren waar u behoefte aan hebt, en misschien maatschappelijk te doen wat nodig is. Maar is het eigenlijk niet zo dat we op andere plekken, binnen de top van een ministerie, in een ministerraad en op andere plekken, erg met onszelf bezig zijn en dat het heel moeilijk is om echt naar die urgentie van wat maatschappelijk het punt is toe te stappen?

De heer Hoekstra:

Dat weet ik niet. Mijn indruk is dat we in de ministerraad wel degelijk ook zeer open zijn voor geluiden uit de Kamer en zeer open zijn voor geluiden vanuit de pers. Het is wel zo dat -- ik weet niet precies in welke bewoordingen de staatssecretaris dat heeft gezegd -- hij de indringende bevraging door leden van uw Kamer bij vlagen ook als ongemakkelijk heeft ervaren. Dat is natuurlijk waar en daar heb ik ook kennis van genomen. Daar zullen ook anderen in het kabinet, zeker vanuit hun eigen partij, kennis van hebben genomen. Tegelijkertijd was dat volgens mij voor hem geen reden en -- laat ik voor mezelf spreken -- ook voor mij geen reden om het dan maar klein te maken. Dat kon ook onmogelijk. Je kon onmogelijk op dit dossier doen alsof het toch vooral werd gecreëerd door politieke reuring.

De voorzitter:

Goed. Misschien is dit ook wel een vraag die zijn antwoord in de komende tijd moet krijgen in de bespiegelingen die wij ook als commissie nog moeten doen. Ik heb een laatste vraag, of een laatste thema, en dat is die precedentwerking. We kunnen daar heel juridisch naar kijken en dan kunt u zeggen: ik ben econoom en geen jurist.

De heer Hoekstra:

Ik ben jurist, voorzitter, dus ...

De voorzitter:

Ook jurist ... Dan excuses, maar dat maakt het gesprek nog makkelijker. Ik zal u zeggen: ik had de volgende vergelijking. Als er nou een sloot is waar allemaal mensen in liggen, gelden dan ook nog die overwegingen van precedentwerking of het gelijkheidsbeginsel? Dan zou je kunnen zeggen tegen die mensen: ja, god, ik kan u niet uit die sloot halen, want het kan weleens zijn dat er straks nog meer mensen in die sloot blijken te liggen en misschien ben ik dan niet in staat om die ook uit de sloot te halen. Ik denk dan bij mezelf: in die hele discussie over die precedentwerking, die natuurlijk heel realistisch is omdat je je als overheid vanuit het gelijkheidsbeginsel netjes moet houden ... Zit daar niet een soort ondergrens in: als mensen echt in nood zijn, geldt dat dan minder?

De heer **Hoekstra**:

Ja, als mensen echt in nood zijn, dan heb je natuurlijk ... U kent de wet beter dan ik. Als mensen in nood zijn, in levensgevaar zijn, heb je de plicht om je in te spannen om hen te redden. Ik begrijp heel goed uw vraag of dat precedentdenken dan te dominant is geweest. Wat ik geprobeerd heb aan te geven, is: ja, kennelijk vanuit de landsadvocaat maar ook vanuit Juridische Zaken en, zo gaf u net aan, vanuit Sociale Zaken, is ook dit geluid naar voren gebracht. Ik vind het op zichzelf begrijpelijk dat, zeker vanuit mensen met een juridische verantwoordelijkheid, ook dat stuk van de puzzel wordt belicht. Uiteindelijk is het aan degenen die de beslissingen nemen, ambtelijk en ook politiek, om -- dat is een moeilijkheid maar ook een voorrecht -- uit die verschillende, soms tegengestelde adviezen, te kiezen en te doen wat je denkt dat verstandig is. Natuurlijk -- dat heb ik net ook echt niet verhuld of willen verhullen -- wordt zo'n discussie over precedentwerking ook altijd aangevoerd, maar mijn herinnering is dat dat voor de staatssecretaris echt geen afweging is geweest om het dan maar niet te doen of om het dan maar vooruit te schuiven. Het is in de context geweest van: ik wil deze mensen helpen en ja, dan gaan we zorgen dat we dat op een verstandige manier afbakenen.

De **voorzitter**:

Ik heb u ook helemaal niet willen bevragen op het punt van de afweging. Ik probeer meer ... Ik heb bijvoorbeeld in het verhoor van zojuist gezien wat dat mondelingen vragenuur ... U had op een gegeven moment in de Kamer een ontmoeting met ouders en volgens mij heeft dat heel veel voor u gedaan.

De heer **Hoekstra**:

Ja, dat heeft eerlijk gezegd zonder meer veel voor mij gedaan, maar nog meer hebben de gesprekken met ouders aan mijn tafel gedaan.

De **voorzitter**:

Maar dat is ook het moment waarop het misschien wel een andere urgentie voor u kreeg en u misschien ook tot andere handelingen ... Dan zit u tot 's avonds laat te drukken op uw dienst om te zorgen dat het voor kerst voor mekaar komt.

De heer **Hoekstra**:

Ja. Nou zijn er allerlei dingen waarvan ik heel graag had gewild dat ik er nog veel harder op had geduwd, maar het is niet zo dat ik, in alle eerlijkheid, daar pas mee begin in die fase. In die fase ben ik gewoon opeens heel operationeel, bijna als een soort projectmanager, met lijsten van ouders en rekeningnummers ... Op dat niveau ben ik ermee bezig om gewoon te zorgen dat het hoe dan ook goed komt. Ik denk dat u gelijk heeft dat -- maar dat heb ik

daarnet ook in de richting van de heer Van Wijngaarden gezegd -- je heel graag had gewild dat je een kortetermijnoplossing had gekozen in aanvulling of vooruitlopend op Donner. Het is ongelukkig dat we dat niet gedaan hebben. Het is overigens ook zo ... Ik heb zelf ook een voorbeeld meegemaakt dat er wel gewaarschuwd wordt voor precedentwerking -- dit ging over een heel ander onderwerp, namelijk over een Israëlitisch weeshuis -- en dat ik ook een notitie kreeg van: minister, als u dit toestaat, is er precedentwerking. Daarvan heb ik toen ook gezegd: dat zal best, maar toch ga ik het doen. Dus ik vind het echt aanvaardbaar dat dat naar voren komt. Ik vind het ook echt aan bewindspersonen om dat mee te wegen, maar ook dat is geen wet van Meden en Perzen. Zo probeer ik het te zeggen.

De **voorzitter**:

Maar goed, feit is dat heel veel ouders die nu ook kijken, zullen denken: hé, wanneer wordt die urgentie wellicht voor mijn situatie gevoeld? Dat is ... Nou ja, dat is een groot open vraagteken, maar ook iets waar onze commissie zich in essentie ook niet mee bezighoudt. Het zit buiten onze opdracht.

De heer **Hoekstra**:

Ik denk dat het echt verstandig is geweest om er een aparte staatssecretaris voor aan te stellen, want wij hebben willen laten zien hoe belangrijk we het vinden. Die gaat elke week met ouders in gesprek. Het gaat nog niet van een leien dakje, maar die zet ook alles op alles om lessen te trekken uit het verleden. Dat is precies de reden dat er, ik meen deze week, ook weer geld is overgemaakt naar een groep van, ik meen, ongeveer 9.000 ouders. Ook daarmee zijn we nog niet klaar. Ik ben het eens met de kritiek van iedereen die zegt: hoe kan het nou dat je na dit jaar nog steeds duizenden gevallen moet doen? Maar ik zou u in dit verhoor wel willen verzekeren, ook al ligt het buiten de scope, dat op het ministerie en door de staatssecretaris echt alles op alles wordt gezet om dit voor alle ouders, die misschien ook wel kijken, op te lossen.

De **voorzitter**:

Ik dank u voor het verhoor.

De heer **Hoekstra**:

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Ik wil de bode vragen om de heer Hoekstra uit de zaal te geleiden, inclusief zijn administratie, maar misschien exclusief de notitie. Maar misschien dat we dat straks even achter kunnen regelen. Zullen we het zo doen?

De heer **Hoekstra**:

Volgens mij heb ik naar twee of drie notities verwezen. Ik denk dat ik die bij mij heb. Met uw goedvinden zoek ik dat uit en dan zorg ik dat u die straks via de bode krijgt.

De **voorzitter**:

Dat is prima, dank u wel. Bedankt voor uw komst en tot ziens.

Dan doe ik de dienstmededeling dat wij gaan schorsen. Wij schorsen tot 13.15 uur en dan gaan we door met het verhoor van de heer Rutte.

Sluiting 12.26 uur.